

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri **kroni** na leto, za pol leta **dve kroni**, za četrletno **eno krono**; za člane zvezinih zadrug po **tri kroni** na leto. — Posamezne številke **20 vin.**

:: **Telefon št. 216.** ::

C. kr. poštne hran. št. 64 846
Kr. ogrsko „ „ „ 15.649

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca. — Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cena inseratov po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Vsebina: Fosforna kislina v kmetijstvu. Vnovčevanje jajec v Schärdingu. Perutinar. Traviški plevel. Živinorejske zadruge. Kako je gnojiti ajdo z umetnimi gnojili. Občni zbor „Gospodarske Sveze za Istru“. Podatki o vojaški dobavi v letih 1910—1911. Nekaj o zemlji. Zadružni pregled. Gospodarske drobtine. Razglasi. Občni zbori. Bilance.

Fosforova kislina v kmetijstvu.

Do predzadnjega časa smo gnojili travnike in polja edinole s hlevskim gnojem, le tu in tam je kak boljši posestnik vozil gnojnico za pašo. Strokovnjaki pa so potom kemičnih raziskavanj dognali, da je razmerje med rudninskimi redilnimi snovmi, ki jih damo zemlji v hlevskem gnoju in med onimi rudninskimi snovmi, ki jih črpa rastlinstvo iz zemlje, tako neenako, da zemlji vzamemo vedno več fosforove kisline, nego jo damo s hlevskim gnojem.

Vsled tega so pričeli v tovarnah izdelovati razna fosfornata gnojila, ki jih kupujemo pod imenom 1. Tomasova žindra, ki vsebuje 16—20 % fosforove kisline, 2. superfosfat (kostni) z 14—16 % fosforove kisline in 3. kostna moka (razklejena) z 28—30 % fosforove kisline.

Ako in v kolikor je fosforova kislina zemlji potrebna, razumemo le tedaj, če spoznamo množino fosforove kisline, ki jo zemlji vzamemo z različnimi pridelki.

Vsake 1000 kg pšenice vzame zemlji 5·2 kg kalija, 8 kg fosforove kisline in 0·5 kg apna.

Z 1000 kg rži odtegnemo zemlji 5·8 kg kalija, 8·5 kg fosforove kisline in 0·5 kg apna.

Iz gornjega razvidimo, da z žitom vzamemo zemlji največ fosforove kisline in najmanj apna. Iz tega sledi, da moramo zemlji dati, oziroma vrniti največ fosforove kisline.

Kako pa jo zemlji vračamo s hlevskim gnojem? Voz hlevskega gnoja t. j. 1000 kg vsebuje 6·3 kg kalija, 2·5 kg fosforove kisline in 7 kg apna. Tedaj največ apna in kalija in najmanj prepotrebne fosforove kisline, ki je žito največ potrebuje. — Hlevski gnoj ima za žito premalo fosforove kisline, zato je treba gnojenje s hlevskim gnojem izpopolniti s fosforovo kislino, katero kupimo v zgoraj omenjenih umetnih gnojilih.

S slamo, steljo in z živalskimi odpadki dobimo teh snovij precej nazaj, da jih damo zemlji. Pomisliti pa je, da kmetija izgubi mnogo teh redilnih snovi trajno z ono živino, ki jo prodamo.

Kemija nas uči sledeče.

Ako prodamo 500 kg težko živino, smo na kmetiji izgubili 0·5 kg kalija, 9·3 kg fosforove kisline in 10·5 kg apna. Z 150 kg

težkim prašičem smo trajno izgubili 0·27 kg kalija, 1·32 kg fosforove kisline in 1·38 kg apna, 100 kg težko tele nam vzame 0·24 kg kalija, 1·38 kg fosforove kisline in 1·63 kg apna, 50 kg težka ovca pa nam odnese 0·07 kg kalija, 0·61 kg fosforove kisline in 0·68 kg apna.

Iz tega se učimo, da kmetija izgubi s prodano živino največ fosforove kisline, mnogo apna in malo kalija.

Hlevski gnoj povsem nadomestuje izgubo s kalijem, jako slabo s fosforovo kislino in nikakor ne z apnom.

Gnojnica vrši svojo nalogo z ozirom na pridelovanje krme še mnogo slabše nego gnoj. Množina 1000 l, kar je toliko kot 1000 kg gnoja, ima v sebi 4·6 kg kalija, 1·1 kg fosforove kisline in 0·2 kg apna, poleg tega seveda izredno mnogo dušika, ki pospešuje rast, a rastline dobe od gnojnice borno malo potrebnega apna in fosforove kisline.

Posledica tega je, da niti hlevski gnoj, niti gnojnica ne nadomestita izgubljenih fosforove kisline, zadnja pa posebno apna ne. Če hočemo tedaj pridelavati dobre, tečne in krepke krme, moramo hlevski gnoj, posebno pa gnojnico dopolniti s fosforovo kislino in zadnjo z apnom.

Ako zemlji ne damo fosforove kisline in kjer je treba tudi apna, ne bode krma imela teh mineralnih redilnih snovi; če jih krma nima, jih živini z njo dati ne moremo.

S tako nepopolno krmo krmljena živina se ne razvija, je slabotne konstitucije in kmet ne izredi pri vsem svojem trudu in garanju lepe, težke in dobičkanosne živine.

Dopolnjevanje našega gnoja s fosforovo kislino je tedaj neobhodno potrebno.

Zupan.

Vnovčevanje jajec v Schärdingu.

Kar je pri nas „Mlekarska zveza“, je na Gornjem Avstrijskem „Osrednja zadruga za prodajo čajnega masla“. S to centralo so

združene „Zadruga za vnovčevanje jajec“. Statistika za leto 1911 je jako zanimiva.

Osrednja zadruga za prodajo masla ima včlanjenih 20 zadrug za vnovčevanje jajec. Te zadruga so nastanjene navadno pri mlekarskih zadrugah, kamor donašajo člani poleg mleka tudi jajca. Tam mlekar prevzame jajca, pritisne znamenje mlekarne — navadno začetne črke — in številko člana na vsako jajce, jih položi v posebne zaboje, ki imajo več papirnatih kartonov s predalčki, da se jajca ne pobijejo in jih odpošlje centrali v Schärding.

Centrala preizkusi jajca na svežost. V temni sobi je velika miza s ploščo, v kateri je 200 okroglih lukenj, v katere postavijo jajca po konci, da je tretjina jajec v luknji. Pod ploščo je obod, kakor pri nas miznica. V ta obod je napeljana električna. Delavec pritisne na gumb, električna zažari in razsvetli jajca. Sveža jajca se zasvetijo v rjavo-rdečem žaru, stara in pokvarjena pa ostanejo temna, ker vsled razkrojevanja vsebine niso več prozorna. Pokvarjena vzamejo, pogledajo na znamenja, jih vrnejo zadrugam, te pa svojim članom.

Vsled te stroge kontrole zaupajo odjemalci centrali in kupujejo jajca najrajše pri njej. Zato pa tudi vnovčevanje jajec pokaže sledeče lepe vspehe.

Vse zadruga so donesle 2,722.708 jajec, za katere so člani prejeli 159.617 K 64 h. Ta jajca je nanese 45.078 kokoši. Seveda niso oddali člani vsa jajca, ker jih potrebujejo tudi za domačo kuhinjo. Upravnih in obratnih stroškov je bilo 4285 K 62 h. Vseh članov so imele zadruga 1398 z 1425 deleži po 4 krone.

Ako vzamemo povprečni račun za onih 10 zadrug, pride na posamezno zadrugo 70 članov z 71 deleži, ki znašajo 280 K. Vsaka zadruga je oddala povprečno 136.135 jajec, za katera je prejela 7.746 K 75 h. Na 1 kg je prišlo 17·57 jajec. Ker jajca prodajajo na kilograme, so dobile povprečno 1 K 03 h za

kg, ali 5·86 h za eno jajce. Upravni in obratni stroški so znašali pri kg 2·77 K ali pri enem jajcu 0·16 h. Če vpoštevamo zadnje, vidimo, da znašajo upravni stroški za 6 jajec šele pičlo 1 vinar. S tem bi pač naše kokošarice ne bile zadovoljne, ker iščejo pri enem jajcu 2 vinarja dobička, t. j. 12 krat toliko, kolikor ima zadruga upravnih troškov. Od omenjene množine bi odpadlo na prekupce okroglo 50.000 K, centrala pa je imela le 4295 K 62 h troškov. Razlika je celih 46.000 K, katere bi dobili posestniki po prekupcih manj. V zadrugi je pač moč. Zupan.

Perutninar.

Pod tem naslovom hočemo v prihodnjosti podati kratke nasvete našim perutninarjem, jih seznanjati z najnovejšimi iznajdbami in izkušnjami, poročati jim o raznih uspehih na tem polju in jim podajati pregled iz perutninarstva drugih dežel in raznih modernih zavodov.

Vzreja petelinov plemenjakov.

Koklja popusti piščeta večkrat že s šestimi tedni, ako je plodovita, druge jih pa vodi tudi po 10—14 tednov. Par dni jih tepe in odganja, potem pa jim uide na gred. Sedaj so piščeta prepuščena sama sebi. Za plemena piščeta je pač bolje, ako jih koklja dalj časa vodi, posebno tam, kjer imajo prosto pašo. Pri njej se razvijajo lepše in krepkejše, kakor sama. Ona jim preskrbi hrane, pripelje jih k domu po hrano in jih varuje pred drugo odraslo perutnino, katéra sicer popuščena piščeta odganja od jedi, vsled česar mladiči zaostajajo v rasti.

Mladiči iz enega gnezda navadno hodijo skupaj, spe skupno, sploh se počutijo kot ena družina. Sčasoma pa opazimo, da prično peteliní preganjati piške in letati za starimi kokošmi. Postajajo polagoma že spolno zreli in hočejo spolnemu nagnenju slediti. Spolne zre-

losti pa ne dosežejo vsa plemena ob istem času. Mala plemena, kakor italijani, minoraka-petelinčki izkušajo izvrševati oplojevanje dostikrat že v tretjem mesecu, srednja plemena v petem in šestem, velika in težka plemena pa, kakor kocinke (Cocinchina), brahma še le v devetem mesecu.

Vže predno se jim spolnost oglašá, nazzanjajo to petelinčki s petjem. Tedaj pa pride čas ločenja petelinov plemenjakov od jارية. Skupna paša škoduje petelinčkom kakor jاريةcam. Vedno preganjanje in poskušnje izvrševanja spolnosti škodujejo nedoraslim plemenjakom in jاريةcam. Živali nimajo miru za pašo, so nemirne, zato pa prično zaostajati in se ne razvijajo več tako krepko ko prej. Izvrševanje spolnosti pa posebno škoduje nedoraslim živalim, ker jih to ovira v razvoju, če v mladosti trosijo svoje moči.

Kdor se peča z vzrejo plemenjakov, mora takrat ločiti peteline od jارية, kar navadno pravimo, da jih izoliramo. Mogoče pa ni splošno določiti časa, kedaj naj se izoliranje izvrši, ker niso vsa plemena ob istem času spolno zrela. Do tega časa se pa lahko skupaj s piškami pasejo.

Izolirane plemenjake krmimo skrbno, da se krepko razvijajo. Skrbeti moramo pred vsem za snažnost.

To izoliranje traja toliko časa, da sestavimo pleme skupaj, kar se navadno zgodi kake štiri tedne pred valjenjem. Jajca so veliko boljše na ta način oplojena, ako damo kokošim petelina le štiri tedne pred valjenjem, kakor če bi petelin celo zimo oplojeval kokoši. Po zimi tako ne rabimo oplojenih jajec, zato je oplojevanje brez potrebe, ki plemenjaka le slabi, ko trati svoje moči. Ko pa pride čas, da bi moral krepko oplojevati, je pa plemenjak slab in že izrabljen.

Izoliranje ima dve dobri posledici: 1.) Živali se krepkeje in lepše razvijajo. 2.) Ob valjenju so jajca po ohranjenih plemenjakih krepkeje oplojena.

Izoliranje starih petelinov.

Iz gornjega razmotrivanja sledi, da ni neobhodno potreben petelin ob času, ki ni plemenjenju namenjen. Tudi stare peteline lahko ločimo od kokoši tedaj, ko rabimo jajca le za kuhinjo. Neoplojena jajca se tudi dalje časa drže, nego oplojena; zato konserviramo najraje neoplojena jajca.

Posebno je izoliranje priporočljivo za one plemenjake, ki jih nameravamo obdržati za pleme še prihodnje leto. V večjem obratu z različnimi plemeni je tako izoliranje tudi z ozirom na prostor priporočati. Če ločimo peteline, lahko kokoši vseh plemen denemo skupaj. Tako pridobljene prostore porabimo prav dobro za izvaljena piščeta.

Ločitev samecev od samic je ob času goljenja zelo umestna. Res, da je tedaj spolno nagnjenje malo, oziroma sploh preneha. Če pa se vrši goljenje polagoma, pa ta nagon pri ognjevitih petelinih ne preneha, temveč se vedno še poraja. Kokošim perje vsled tega zelo počasi raste in večkrat nastopi dalj časa trajajoče oslabiljenje konstitucije. Po goljenju imamo živali spolno ločene do časa, ko je treba jajca oploditi za valjenje.

Kapuni.

Kapuni so v Nemčiji vedno redkejši. Kapunjenje je v splošnem popolnoma nepotrebno mučenje živali, ako prodamo mlade petelinčke, predno dozori spolnost in sicer peteline zgodnje zrelih plemen v 3. in 4. mesecu, pozneje zrelih pa v 5—8 mesecu. Če v zadnjem času izoliramo mladiče, je njihov meso istega ukusa in iste kakovosti, kakor kapunov. Računati je pa tudi s tem, da nam pri kapunjenju vedno kak petelinček pogine; včasih napravi kapunjenje prav občutno škodo. Z izoliranjem mladih petelinčkov pa ne riskiramo ničesar.

Peteline kapunijo dandanes le tam, kjer hočejo celo zimo imeti posebno dobro perutnino za kuhinjo pripravljeno, ali v onih obratih, ki imajo stalne odjemalce za fino meso celo leto.

Zgodaj zrela plemena kapunimo preje, pozno zrela pozneje. Čas kapunjenja je odvisen od zadostno razvitih jajčec, da jih lahko otipljemo med drobom s prstom, ki ga vtaknemo skozi rano. Ta morajo biti velika kakor srednje velik fižol. Pri manjših plemenih so razvita do te velikosti že s četrtem mescem, pri srednjih v šestem, pri brahmi še le v osmem mesecu. V tem času se tudi kapunjenje pri različnih plemenih izvrši. Nikakor pa ni kapunjenja odlašati dalj časa, ker so petelini že preveč razviti in preveč krvi izgube vsled operacije. Mnogokrat tudi vsled izkrvavljenja poginejo.

Avtomatičen stroj za skubljenje perutnine.

V Ameriki je izumil inženir J. G. Griggs tak stroj. On sicer nikdar ni gojil perutnine, a na obisku pri svojem prijatelju je opazoval težavno, zamudno in drago skubljenje zaklane perutnine. Sicer imamo že take stroje, a izkušnja je pokazala, da je Griggsov najbolj praktičen. Ta avtomatičen stroj ima premikajoč se jermen, na katerega se položi zaklana žival. Jermen pelje žival mimo mnogih prstov, ki so tako pritrjeni, da posegajo po celi živali in ji izpulijo vse perje. Koža se nikdar ne raztrga, ker so prsti tako razvrščeni, da primejo le malo perja na enkrat. Pnevmatična cev pa odstranjuje izpuljeno perje. Ta stroj so vpekljali že na mnogih večjih obratih, ker so se stroški z njim znižali za 20 procentov.

Amerikanci so pač izumitelji vsega novega in veliki praktiki povsod. Zupan.

Travniški plevel.

Na naših travnikih raste poleg različnih trav, detelj in zeli, ki naj je torej edine gojimo, še cela truma drugih rastlin, ki so v dobavo tečne in obilne krme vse slabše od onih, in nam torej v škodo, ker jemljejo boljšim prostor. Vse so na travniku plevel. Potemtakem bi bilo na naših travnikih skoro več plevela, nego dobrih rastlin? Da, tako je, na mnogih

žalibog celo mnogo več. Kolika škoda! Koliko krme gre tu v izgubo! Koliko krme na vsej naši slovenski zemlji! Po soglasnem mnenju strokovnjakov bi se pri nas na Slovenskem na istem oralu lahko pridelalo še enkrat toliko krme, kakor se je pridelala. Vštete so tu pač tudi njive, na kojih gojimo krmske rastline. Dognati pa bi se ta množina seveda ne dala le po zatiratvi plevela, ampak tudi po boljšem gnojenju in umnejšem negovanju krmskih kultur sploh.

A to je gotovo, da večji del izgube prihaja od naših travnikov, in tu zopet vsaj zelo velik del od tod, ker ne skrbimo, da bi ondi rastle le to, kar ima rasti. Pri nas raste pač na travnikih, kar tje pride in se tam zaplodi, naj je potem dobro ali ne. Na žitnem polju ne trpimo plevela, v vinogradu bi izsekavali grmovje, če bi nam rastle med trtami, na travniku pa puščamo vse rasti. Nismo se še dokopali do misli, da bi tudi na travniku vse to smatrali za sovražni plevel, kar ni prava krmska rastlina, da bi naše travnike tega varovali, in da bi to, če je že prišlo tje, zatirali. Ali do te misli moramo priti, ta nas mora prošnjati, sicer ne bomo svoje živinoreje nikdar vzdignili na ono stopnjo, na koji bi v naših krajih lahko bila. Od pridelovanja krme pa ni odvisna samo živinoreja, ampak vse kmetijstvo. Čim več krme, tem več je tudi gnoja, ki pa povzdigne vso kulturo, naj si je vinograd ali sadonosnik ali kaj že bodi.

Zato pa se bomo morali brigati tudi za travniški plevel. V Švici ve n. pr. vsak kmet za vsako vrsto trave, ki mu raste na travniku in tudi na Nemškem Švicarje že zelo posnemajo. O Angleški niti ne govorimo. Ti ljudje za snago travnikov čudovito skrbijo; skrbijo pa ne le pri napravi novih travnikov, ampak tudi pri starih travnikih leto za letom. Za razne vrste plevela poznajo razna sredstva in imajo razna orodja, s kojim ga zatiravajo.

Kar je mogoče drugim, ali ni mogoče tudi nam? Najprej pa se moramo učiti. Za proučevanje travnika so najprimernejše proste

urice nedelj in praznikov, in sicer tedaj, ko so rastline v najbujnejši rasti, pred košnjo. Ob tem času nam travnik nudi vsako, ki jo hočemo videti.

Hočemo se torej seznaniti s travniškim plevelom. Rekli smo že prej, da ga je že cela truma, na stotine raznih rastlin; torej mnogo več, nego onih, ki je na travniku gojimo namenoma. Zato tudi ne bodemo vseh plevelnih rastlin zaporedoma opisali, češ, naj se je kmet uči spoznavati po opisu, ampak raji še enkrat nujno priporočamo, temeljito proučiti in dobro si vtisniti vse prave travniške krmske rastline. V pomoč naj je Rohrmanova knjiga: 2. del Poljedelstva. Pri tej priliki opozarjamo še na eno učno sredstvo. Kakor n. pr. Mauthner v Budapešti, znani veletržec s semeni, izdaja reklamne table, na kojih s kakim šaljivim prizorom, naslikanim v kolikor možno žarečih barvah, vabi oko občinstva na svoje ime in na priporočbo svojega blaga, tako neki Boschan na Dunaju s tablo, na kateri je prav dobro naslikanih nekoliko naših najboljših trav in detelj. Tabla se seveda dobi zastonj, treba je le po njo pisati (Reklamentafel mit einigen der wichtigsten Gras- und Klearten); društva jih brezdvomno dobijo, ko se pa ponujajo vsakemu trgovcu. In ta tabla bi v društveni sobi izborna služila. Naslov se glasi: Samenhandlung Gebrüder Boschan, k. u. k. Hoflieferant, Wien, I. Bäckerstraße 9.

Če poznaš vse dobre travniške trave, detelje in zeli, veš tudi, kaj ti ima veljati kot plevel, in tem potom boš izvedel najhitreje, kaj ti je na travniku zatirati. Da se pa o plevelu tudi moreš poučiti temeljiteje, ti imenujem slovensko knjigo s podobami, ki jo bržčas itak imaš, a kje na podstrešju; to je Naše škodljive rastline v podobi in besedi, opisal Martin Cilenšek. 5 zvezkov. To knjigo je izdala družba sv. Mohorja od leta 1892 do leta 1896. V njej imaš škodljivih rastlin opisanih in naslikanih več nego dovolj, pa tudi povedano, kako jih je zatirati. Od strani 566 do 722 so zbrane vse one, ki škodujejo trav-

nikom in pašnikom, kolikor jih že prej ni prišlo na vrsto. Poišči si torej knjigo in se uči!

Mi v tem spisu pa samo splošno povemo da ima kot travniški plevel veljati:

1. vse, kar je strupeno;
2. vse, česar živina ne je;
3. vse, kar daje slabo krmo;
4. vse, kar daje malo krme;
5. vse, kar zaleže toliko prostora, da bi na istem mestu dobre rastline delale več haska;
6. vse, kar bi, o svojem času pokošeno sicer dalo dobro krmo, a pozneje postane trdo in lesnato ter izgubi krmsko vrednost.

Ad 1. Strupene travniške rastline so n. pr. podlessek, zlatica, mišjek in trobelika. Najbolj razširjeni sta prvi dve; mokri travniki so včasih podleska vijoličasto-rudeči ali zlatice rumeni. Podlessek je strupen ne le zelen, ampak tudi suh; najnevarnejši je svinjam, najložje pa ga še prenašajo ovce in koze. Zlatica, to je namreč takozvana travniška zlatica, posušena sicer ni več strupena, a daje slabo krmo in še te malo.

Ad 2. Sem spadajo vse rastline, ki so ali grenke ali trde ali bodeče ali imajo kako drugo lastnost, vsled katere jih živali ne marajo. To so n. pr. preslica, svedrec, zlati grmiček, vratič, arnika, močvirska detelja, osati, srpice, site, šaši ali šari, loči, trstika in volk.

Ad 3. Slabo krmo, to je krma, ki je malone brez hranilne vrednosti, dajejo ravno kar naštete rastline, poleg njih pa še mnoge druge, ki se jih živina ne brani, kakor: suličasti trpotec, viš, muhič, velika bilnica in druge.

Ad 4. Malo krme dajejo vse rastline, ki so drobne, ki imajo malo listja, ali kojih listje je močno zarezlano, ali prav majhno, n. pr. marjetica, ivanjščica, kamenokreč; sem spadajo pa tudi one, ki imajo debela stebela, ker teh le, kadar so posušene, živina ne mara — nekatera pa celo v zemlji zlesenijo; zato dajejo te rastline malo krme; takšne so: divji janež, rabuš, krebujlica, silj, sv. Janeza roža, ramšela, mrkavica i. dr.

Ad 5. Za prostor, ki ga zaležejo, dajejo premalo krme: srednji in veliki trpotec, regrat, travniška kadulja (žajbelj), kompava, trobentica, rebrinec in slične.

Ad 6. Sem spadajo: škrobotec, vodenika i. dr.

Tudi o pokončavanju travniškega plevela se moremo danes izraziti le splošno. Mnoge škodljivke se zaterejo s primernim gnojenjem, zlasti z nekaterimi umetnimi gnojili in apnom, druge z osuševanjem, zopet druge z namakanjem travnikov, mnoge uniči paša, mnoge travniška brana, mnogim pa se pride do živega le z roko. Trpežne rastline, ki imajo korenike, in tiste, ki imajo čebulje in gomolje, je treba v zemlji poiskati, drugim enoletnim se jemlje življenje s tem, da se jim, predno seme dozori, glave, to je cvetove, odseka; to velja n. pr. za regrat. Podlessek, ki ima v zemlji čebuljast gomolj, pa ondi, kjer ga ne marajo z lopato spravljati na dan, uničujejo ali tako, da mu gomolj z železno špičasto palčico prebodejo, na kar segnije, ali pa tako, da ga z neko svedru podobno pripravo potegnejo iz zemlje; ta priprava ima namreč na spodnjem koncu malo zakrivljen trnek, ki se, kadar se sveder tišči v zemljo, tudi sam tišči k svedru, a se počez postavi, kakor hitro se prične s svedrom vleči. Take svedre ondi, kjer so znani, napravljajo navadni kovači. Tudi trpotec vzdigajo iz zemlje s posebno pripravo, katere bistveni del sta dva prav tesno stoječa roglja, med koja se rastlino pod listjem prime; vzdigne pa se jo ponekod, kakor bi se jo vzdignilo z motiko, ponekod pa kakor z lopato; v tem slučaju ima priprava blizu spodnjega konca držaja oporo, vsled koje gresta roglja kvišku, ako se z gornjim koncem držaja pritiska k tlom. Več o zatiranju travniškega plevela morda prilično; sice pa daje Cilenšekova knjiga tudi o tem mnogo svetov.

Živinorejske zadruge.

Kmetsko ljudstvo nima pričakovati od drugih stanov pomoči. Če si hoče pomagati

do boljšega gmotnega stanja, si mora iskati pomoči edino le v združevanju; kajti poedini živinorejec je preslab, da bi mogel kaj doseči. Če je pa združen v zadrugi, ki je odvisna od osredujoče večje zadruga „Zveze“, postane važen činitelj v deželi in zamore po svojih zastopnikih povzdigniti svoj glas v obrambo svojih pravic in koristi. Ako si hoče živinorejec braniti svoje koristi in svoj ugled ter se gospodarsko izobraževati in napredovati, se mora stanovsko organizirati,

Živinorejci, Vaše stanovske organizacije so živinorejske zadruga. Bodite navdušeni zanje, ker njih namen je, edino Vam pomagati do večjega ugleda in do boljšega gmotnega stanja. V združenju je Vaša moč, v združenju Vaša rešitev! Poglejte delavce in sploh druge stanove po mestih! Združujejo se v svojih stanovskih organizacijah. Z združenimi močmi si pomagajo in tudi dosežejo, česar žele.

Živinorejci, ako se boste združevali v živinorejskih zadrugah in v njih marljivo delovali, si boste pomagali do ugleda in veljave in do boljšega gospodarskega stanja. Ravno od živinoreje imate največje dohodke!

Pravijo, da imajo Švicarji najlepšo živino v Evropi. Toda oni sami priznavajo, da se imajo zahvaliti predvsem živinorejskim zadrugam, da je živinoreja pri njih v razmeroma kratkem času tako zelo napredovala.

Zato si štejte živinorejci v čast, ako ste člani živinorejske zadruga. Oklepajte se je z vso ljubeznijo in vnemo in ne pustite, da bi jo kdo blatil. Kdor nasprotuje živinorejski zadrugi, je Vaš sovražnik in Vaš škodovavec. Varujte to svojo organizacijo kot punčico svojega očesa! Bodite prepričani, da je v združništvu Vaša moč in Vaša rešitev.

Tu sledi 17 kratkih sestavkov, kako naj živinorejske zadruga delujejo in pospešujejo rejo domačih živali.

1. Poduk.

Vsaka živinorejska zadruga naj v prvi vrsti skrbi za poduk v živinoreji. V ta namen

naj vsaj dvakrat na leto priredi predavanje o živinoreji, vsako drugo leto pa naj se vrši dva- ali tridnevni živinorejski tečaj.

Odborniki in nadzorniki naj vedno živahno agitirajo, da je udeležba obilna. Ne samo moški, ampak tudi ženske se naj udeležujejo živinorejskih predavanj.

Ako je okoliš živinorejske zadruga precejšen, naj se skuša prirediti 6 tedenski živinorejski tečaj, da se mladi živinorejci seznanijo z vsem, česar jim je treba vedeti. Navadno udeležniki nič ne plačajo. Lahko pa tudi več živinorejskih zadrug skupno napravi tak 6 tedenski tečaj.

Vsem živinorejcem mora biti veliko do tega, da se tudi ženske izobrazijo v živinoreji, mlekarstvu, prašičereji i. t. d. Zato naj vsaka živinorejska zadruga dela na to, da se v njenem okolišu priredi gospodinjski tečaj. — Živinorejska zadruga naj tudi vpliva na posestnike, da bodo dali svoje sinove, ki bodo doma na kmetijah ostali, v zimsko kmetijsko šolo na Grm pri Novem mestu. Pouk, hrana in stanovanje je brezplačno.

Živinorejska zadruga naj vzbuja smisel za napredek živinoreje. Zato naj širi med zadružnike kmetijske knjige, spise in časopise, n. pr. „Kmetovalca“, „Narodnega Gospodarja“. Prav je, ako si omisli zadruga tudi kmetijsko knjižnico.

Našim živinorejcem je potreben poduk, poduk in zopet poduk. Brez stvarnega poduka se živinoreja ne bo povzdignila.

2. Skrb za dobre plemenjake.

Vsaka živinorejska zadruga naj skrbi predvsem za dobre plemenjake.

Dober bik mora imeti široko in kratko glavo, rogove kratke in močne, vrat srednjevelik, poln in močan, raven širok križ, zaprto lakotnico, široko medenico, dolg, ne premočan rep. Bik naj ima nekaj moškega na sebi. Nekatere krave se ne morejo oploditi od gotovih bikov, od drugih zopet lahko. Neploovitost velikrat provzročijo boleznii in vnetje spolovil. Biki, ki so vedno v hlevu in se

močno odebele, nimajo plemenske živahnosti. Zato je prav, da se biki vpregajo in rabijo za delo. Biku naj se poklada zadostna množina ovsa in detelje, da je živahen.

Zadruga bo dosegla lepe uspehe, ako z veliko skrbnostjo odbira plemenjake. Le tisti biki naj se odbirajo za pleme, ki so od dobrih krav molznic in so lepega telesa.

Ni dovolj, ako ima bik lepo število telet, zadruga mora paziti tudi na to, ali se dobre lastnosti bikove prenašajo na zarod.

Za plemenitev tuje živine se sme bik rabiti le tedaj, kadar je krepke in primerne postave, kadar je zdrav in najmanj 1½ leta star in ga licencovalna komisija spozna za plemenitev sposobnega.

V posameznih občinah morajo biti biki tako razdeljeni, da pride na vsakih 100 plemenskih krav in telic najmanj po en bik plemenjak.

Kdor svojega bika rabi ali daje rabiti za plemenitev tuje živine brez predpisane preiskave (licenciranja) in dovolitve, zapade za vsak slučaj posebej globi od 4 do 20 K.

Biki plemenjaki se ne smejo spuščati večkrat nego dvakrat na dan in samo v presledkih po najmanj 6 ur. Prestopek tega določila je kaznovati z globo 2 do 10 K.

Vsak posestnik dopuščene bika mora o kravah in telicah, na katere je bil spuščen, spisovati zapisnik, katerega mora licencovalni komisiji na njih zahtevo pokazati na vpogled. — Bikov posestnik je dolžan lastnikom krav in telic, na katere je bil bik spuščen, na zahtevo brezplačno dati potrdilo o izvršenem skoku.

Nedostatno spisovanje spuščalnega zapisnika se kaznuje z globo 2 do 10 K.

Telice se pred izmeno zob ne smejo pripuščati k biku. Prestopek tega določila je kaznovati z globo 4 do 20 K. Izvrševanje teh kazenskih določil pristoji c. kr. okrajnemu glavarstvu. Kadar globe ni možno iztirjati, se jo izpremeni v zaporno kazen.

Pripomniti je: kadar ženete kravo k biku, ne rabite za poganjanje otrok. Kravo naj k biku žene gospodar.

Ako ima bik dobra in lepa teleta, naj se skuša ohraniti za pleme dolgo časa. Pravijo, da zaploduje bik v starosti od 2. do 6. leta najboljša teleta. Pri nas je velika napaka, da se prodaja bike mesarju, ko so v najboljši starosti. To delajo pogosto oni, ki so od dežele, oziroma od c. kr. kmetijske družbe dobili bika za polovično ceno. Bika odebele in prodajo samo, da imajo dobiček, kar pa je v škodo dežele.

Bike oddaja za polovično ceno c. kr. kmetijska družba. Kjer so živinorejske zadruge, dobe samo one plemenjake. Oddajo jih skrbnim posestnikom bikorejcem. Ti se zavežejo, da bodo bika imeli za pleme vsaj dve leti.

Živinorejske zadruge naj se res potrudijo, da bodo imele najboljše in najlepše bike, ki so od dobrih starišev in predstarišev, kar se dokaže na podlagi rodovnika. Biki, ki so se pasli doma ali na planinah, imajo prednost, ker so taki bolj zdravi in ker tudi bolje plemene, kakor pa biki, ki so se vzredili v hlevu.

Živinorejske zadruge morajo zahtevati od bikorejcev, da spuščajo bike le na krave članov živinorejskih zadrug. Nikakor pa naj se ne dopušča, da bi se zadružni biki spuščali na krave nezadružnikov.

(Dalje prih.)

Kako je gnojiti ajdo z umetnimi gnojili.

Starejši kmetovalci novotarijam niso lahko dostopni, posebno do umetnih gnojil nimajo nikakega, ali prav malo zaupanja. Če bi jih kdo vprašal, zakaj ne rabijo, ali pa vsaj ne poskusijo umetnih gnojil, bodo rekli: To ni vse skupaj zanič; ko bi imel le domačega gnoja dovolj, bi bilo vse kaj drugega, kakor ta umetni gnoj. V mojih mladih letih take robe niti poznali nismo, pa smo

imeli vendar vsega dovolj. To vse so le reči, ki stanejo denar. Kako bi pa mogel tudi tak prašek kaj pomagati?

Takšno govorjenje je vedno dokaz, da je dotičnik neveden, ter se more to oprostiti le starejšim ljudem. Pa se slični govori, žal, slišijo tudi od mlajših kmetovalcev, čemur se pa človek lahko tembolj čudi, ker se nudi danes vsem slojem toliko prilike, da se lahko prepričajo o učinku in koristi umetnih gnojil.

V kmetijskih časnikih, pri zborovanjih, v knjižnicah itd. se pridiguje, kako učinkujejo umetna gnojila, in kako se morajo rabiti, da se ne izmetuje zanje denar zastonj. Treba je čitati in posnemati dobre zglede.

V vsaki vasi je prav gotovo eden, ki koraka s časom naprej ter gnoji tudi z umetnimi gnojili. V kmečkih krogih se pri porabi umetnih gnojil dela navadno ta napaka, da se kupi le nekaj vreč Thomasove žindre ali pa superfosfata. Po pravi potrebi in hrani zemlje se pa ne vpraša, ampak v obče vlada mnenje pri onih, ki o bistvu umetnih gnojil niso poučeni, da je vseeno, s kakšnim umetnim gnojem se gnoji, in da more vsaka tvarina, ki se imenuje umetno gnojilo, delati čudeže. Temu pa ni tako, ampak gnojiti se mora z umetnimi gnojili tako, da dobi zemlja s temi isto popolno hrano, kakor z domačim gnojem. Domači gnoj vsebuje, kakor znano, kalij, dušik in fosforovo kislino; vsako pristno gnojilo karkšnegakoli imena vsebuje pa vedno le po eno prej imenovanih hranilnih snovi (razen mešanih gnojil); torej se mora rabiti toliko vrst umetnih gnojil, da dobi zemlja kalija, dušika in fosforove kisline. Kali vsebuje umetno gnojilo kajnit in 40°/₁₀₀ kalijeva sol; dušik ima čilski soliter in amonijev sulfat, fosforovo kislino pa Thomasova žindra in superfosfat.

Posebno je gnojenje ajdi vobče kaj pomankljivo. Ajdo sejemo pri nas navadno v strnišče po pšenici ali rži. Tem rastlinam se pognoji jeseni, in sicer z umetnim ali pa z domačim gnojem. Vsled tega potem kmetovalec misli, da je ozimina pustila dovolj hrane

za ajdo v zemlji, vsled česar sedaj ni treba gnojiti. Drugi pa zopet misli: „Bom pa gnojil malo z umetnim gnojilom,“ gre k trgovcu ter kupi vrečo superfosfata in misli potem, da je storil že kdo ve kaj. Potem se pa čudi, da gnojenje ni nič pomagalo, ter pravi, da umetna gnojila niso zanič.

Vsem potrebščinam zemlje se ugoti ter prinese tudi uspeh, če se gnoji ajdi na 1 hektar (= 1³/₄ orala) s 150 kg 40°/₁₀₀ kalijeve soli in 300 kg superfosfata.

Kalijevo sol je najboljšo pomešati s superfosfatom, ter naj se ta zmes potrosi 14 dni, ali pa vsaj 1 teden prej pred setvijo. Priporoča se gnojila takoj podorati ali pa vsaj dobro zavleči.

Dušika pa, ki je v čilskem solitru in amonijevem sulfatu, navadno ne kaže ajdi dajati, kajti preobili dušik povzroča, da ajda premočno raste ter se s tem ovira, da ne dozori o pravem času. Ajda mora hitro dorasti in dozoreti, da je slana ne vzame. Vse druge kmetijske kulture pa potrebujejo neobhodno tudi dušik, ter je napačno, če ga kdo ne rabi, češ, da je predrag.

Vsi kmetovalci, ki nameravajo naročiti umetna gnojila za gnojenje ajdi, se opozarjajo, da sam superfosfat ne zadostuje, ampak je treba dodati še kalijeve soli, kakor je bilo poprej povedano. Videl bo potem, da bo uspeh popolnega gnojenja ves drugačen, kakor gnojenje samo s superfosfatom. Kdor ne verjame besedam, naj napravi samo majhen poskus na ta način, da si označi tri enako velike kose, in naj pusti prvega negnojenega, drugega naj gnoji samo s superfosfatom, tretjega pa s kalijevo soljo in s superfosfatom. Opazuje naj potem rast ajde na vseh teh kosih, in končno naj še stehta pridelek zrnja in slame od vsakega kosa. Na ta način vsakdo dobi prav jasen dokaz v roke; lastne izkušnje so pa vobče več vredne, kakor lepe besede.

Ne sme pa kmetovalec, ki gnoji z umetnimi gnojili, ta gnojila zavreči ter postati njih nasprotnik, če pri prvem gnojenju ni imel

uspeha. Vzemimo n. pr. slučaj, da je velika suša. V tem slučaju ne pomaga vsa človeška pamet prav nič, torej tudi umetna gnojila ne morejo povzročiti, da bi se rastline tudi v suši bujno razvijale. Nikakor pa se ni treba bati, da bi se denar za gnojila zastonj izmetal, če je suša pritisnila, ampak hranilne snovi, ki smo jih dovedli z umetnimi gnojili v zemljo, ostanejo neporabljene v zemlji ter pridejo rastlinam drugo leto v prid. Vsekakor pa tudi tukaj, če so umetna gnojila že v prvem letu dobro učinkovala, ostane še vedno nekaj hranilnih snovi v zemlji, ki jih potem rastline použijejo v drugem letu; da še celo v tretjem letu se more gnojenje z umetnimi gnojili poznati. Vsled tega se torej nikakor ni treba ustrašiti stroškov za umetna gnojila, kajti izdani denar ne bo dajal samo lepih obresti, ampak prinesiti mora vsekakor prav lepega čistega dobička.

Pojasnila in knjižice o porabi umetnih gnojil dobi lahko vsak kmetovalec brezplačno. Vsakomur to seveda ni znano, pa razglašalo se je to že v različnih časnikih. A to še ni vse, celo umetna gnojila se dajejo kmetovalcem brezplačno za poskuse na razpolago. Z vsem tem se kmetovalcu nudi prilika, da mu ni treba umetnih gnojil kar na slepo kupiti, ampak se lahko prej natanko prepriča, če so res toliko vredna, kolikor se o njih piše. Če napravi kdo natančen poskus z umetnimi gnojili, in je ta poskus pokazal lep uspeh, tedaj je dotičnik pač sam svoj sovražnik, če potem ne rabi in ne kupuje umetnih gnojil, ko je videl na svojem polju, da je rast na delu, pognojenem z umetnimi gnojili, še enkrat tako lepa, kakor na negnojenem.

Občni zbor „Gospodarske Sveze za Istru“.

V četrtek, dne 11. julija t. l. se je vršila v dvorani Čitalnice v Puli glavna skupština „Gospodarske Sveze za Istru v Puli“. Skup-

ščino je vodil Svezin predsednik g. dr. Matko Laginja in jo je otvoril ob 3. uri popoldne. V uvodnih besedah pozdravil je udeležence, posebno navzoča g. ravnatelja Frana Travna kot zastopnika Zadružne Zveze v Ljubljani in g. ravnatelja Jankota Jovana kot zastopnika Gospodarske Zveze v Ljubljani.

Zapisnikarjem imenuje g. Frana Buića. Nato preide k prvi točki dnevnega reda „Izveščje o djelovanju za godinu 1911.“

K tej točki poroča g. predsednik sam in posnamemo iz njegovega poročila, da je „Sveza“ v l. 1911 pričela z rednim delom in se je njeno delo v l. 1911 izdatno pomnožilo. Pisarna je sprejela v letu 1911: 1261 spisov ne vštjevi revizije. Odposlalo se je 1802 pisma, 27 revizijskih rešitev in več prošenj in rekurzov ter drugih vlog, katere so bile priložene pismom.

Pisarna se je v letu 1911 razširila in uredila, da tako odgovarja za posle, kateri se imajo izvršiti.

Upravni odbor je imel 10 sej, pri kateri je rešil mnogo za istrsko zadružništvo kakor tudi za istrskega kmeta važnih vprašanj.

Tudi nadzorni odbor se je udeleževal pridno odborovih sej in tako sodeloval pri tem delu.

Splošno se z l. 1911 ne moremo preveč pohvaliti. Res so nekatere zadruge v tem letu prav lepo napredovale in se izboljševale ali mnogo od njih je vsled denarne krize, katera je splošno vladala, morala počivati in svoje delovanje skoro popolnoma ustaviti. Teški so bili dnevi v letu 1911 za marsikatero zadrugo in tako tudi ni bil mogoč tisti napredek, katerega bi se bilo želelo. Z dobrim uspehom so poslovale zadruge v krajih, kjer ljudstvo večkrat in laže pride do denarja in tam, kjer so izseljenci z denarjem pomagali. Najtežji položaj pa so imele zadruge v izključno kmečkih krajih, kajti vsled že par let sem slabih letin je kmet popolnoma izkrvavel in ni mogel ne samo mogoče vlagati ali odplačevati na

dolg, marveč niti ni mogel plačati obresti. Take zadruge so v celem letu le malo imele posla, ker niso mogle dajati posojil, ker ni bilo denarja. V l. 1911 se je tudi videlo, kako velika pogreška se je pri nekaterih zadrugah napravila, ko so se velike vsote denarja imobilizirale v stavbe in hipoteke in se je celi kredit porabil v te svrhe, a sedaj ko bi bila potreba kredita, ga pa nimajo. Za vsak greh je pokora in tako je tudi istrsko zadružištvo moralo prestatiti v zadnjem letu hudo pokoro, katera pa bode zadružištvu še v korist, kajti revščina uči gospodariti. Ako se je pa naše zadružištvo vzdržalo v teh kritičnih letih vkljub vsem težkočam, je to znak, da je misel, na kateri in za katero je zasnovana, zdrava. Z mirnim, treznim in točnim poslovanjem se da vse popraviti in se dajo polagoma spremeniti tudi sedanji odnošaji zadružištva v Istri tako, da bode to donašalo več koristi.

Vsekako pa bode skrbeti za to, da se ustanovi za Istro kak večji hipotetni zavod, kateri bi polagoma razbremenil sedaj obstoječe kreditne zadruge od hipotek in tako dal zadružištvu v Istri pravo smer v smislu Rajfajznovih načel. Razume se, da tega ne bo mogoče ustvariti čez noč ali z vstrajnim delom se bóde korakalo po malem naprej, dokler se ne doseže zaželjeni cilj.

Denarna sporavnava je osredotočena v večini pri Zadružni Zvezi v Ljubljani. To se je posebno v l. 1911 pokazalo kot zelo koristno. Res je, da je marsikatera zadruga mogla tožiti, da ji Zadružna Zveza ni dala zaprosenega kredita kolikor bi ga bila potrebovala. Ako pa se upošteva, da so mnoge zadruge v Istri prekoračile svoj kredit in da so ga do malega skoro vse izrabile do zadnjega beliča, ter ako poleg tega vpoštevamo, da je morala v teh težkih in slabih finančnih razmerah biti tudi Zadružna Zveza vsestrano previdna, tedaj moramo priznati, da je bila naša centrala izmed vseh najbolj kulantna in postrežna.

Konsumna društva (Gospodarska trgovačka društva) nekatera prav lepo napredujejo in je njih delovanje uprav v sedanjih slabih letih za ljudstvo od velike koristi. Slabo je žalibože to, da se marsikje ljudstvo še ne zaveda, kake velike koristi je za celi okoliš delovanje dobro poslujočih trgovskih zadrug. Vsled tega, ker se ljudstvo ni zavedlo tega, so v marsikakem kraju te vrste zadruge počele hirati in so polagoma morale izginiti iz površja. Tudi v letu 1911 se je moralo par takih zadrug poslati v likvidacijo, kajti Sveza je posvetila vse svoje sile v to, da se sedanje že obstoječe zadruge izčistijo, ter vse one, katere nimajo izpolnjenih pogojev, da bi mogle uspešno in blagodejno delovati, razdružijo. Iz tega vzroka se tudi v letu 1911 ni ustanovljalo novih zadrug, marveč se je delalo le na tem, da se očisti in izpopolni to, kar zdravega že obstoji. Ko pa bode to končano, tedaj bode nje delovanje prešlo na organizatorični del, ter se bode gledalo zadružištvo izpopolniti v vseh krajih in panogah.

Sveza se je zavzela v l. 1911 tudi za našega ubogega kmeta ter mu je po posebnem prizadevanju odbora izposlovala primerno lepo podporo.

V tem smislu je tedaj delovala Sveza v l. 1911, in v tem smislu bode tudi delovala v bodoče.

K drugi točki dnevnega reda „Obračun za godinu 1911“ je poročal g. ravnatelj Vekoslav Pelc, iz katerega poročila posnamemo, da je bilo pri Zvezi konec l. 1911 — 86 zadrug, od katerih je 47 kreditnih, 31 konsumnih, 3 mlekarske, 2 vinarski, 2 ribarski in 1 mlinarska.

Zadružnih deležev je bilo vplačanih 7.300 K in so imele članice podpisanih 90 deležev, vplačanih pa le 73 deležev. Ker je neobhodno potreben red v prvi vrsti pri deležih, morajo zadruge članice skrbeti, da deleže takoj vplačajo.

Prometa je bilo v l. 1911 . K 529.165·15

Račun vlog:
stanje 1. januarja 1911 od
nas vloženo . . . . . „ 19.095·87
vložili smo tekom 1911 . . „ 142.570·16
skupaj . . K 161.666·03

dvignili smo tekom 1911 in
sprejeli na vložke . . . . „ 164.435·09
imamo vložnega denarja
31. decembra 1911 manj
kakor sprejetega na vložke K 2.769·06

Račun za razne:
Stanje 1. januarja 1911:
imeli smo dati . . . . . „ 11.497·36
sprejeli smo tekom 1911 . . „ 83.575·19
skupaj . . K 95.072·55

dali smo tekom 1911 . . . „ 100.190·35
ostane v naše dobro 31. de-
cembra 1911 . . . . . K 5.117·80

Račun inventarja:
stanje 1. januarja 1911 . . „ 179·69
nabavljeno tekom 1911 . . „ 943·46
skupaj . . K 1.123·15
odpisano 10°/_o . . . . . „ 112·32
stanje 31. decembra 1911 . . „ 1.010·83

Račun zgube in dobička:
stanje 1. januarja 1911 . . „ 2.326·44
sprejeli tekom 1911 (k temu
še nedvignena podpora
K 5000—) . . . . . „ 19.842·13
skupaj . . K 22.168·57

Izdali smo tekom l. 1911
K 20.760·53
in odbili . . . „ 112·32 „ 20.872·85
stanje 31. decemara 1911
(čisti dobiček) . . . . . K 1.295·72

Revizij se je v letu 1911 izvršilo 27. Revizije so bile težavne, ker je bilo treba enkrat temeljito vse izčistiti. Pomanjkanje na izvežbanih močeh nam to še bolj otežkuje in bode treba skrbeti, da se prične redno in resno s podukom. Nedostatki se ne odstranijo v danih rokih in treba skrbeti, da se bode to vršilo točno. Velika napaka,

katera se dobiva pri naših zadrugah, je ta, da si izposojujejo medsebojno denar, vsled česar pridejo mnoge v neprilike. Naj bi se zadruga zavedle, da je v tem pogledu neobhodno potreben red; ta red pa bo dosežen le tedaj, ako se bodo vse zadruga držale načela, da se mora denar stekati v našo denarno centralo, centrala pa naj ga potem posojuje zadrugam, katere bi potrebovale denar. Le na ta način je mogoča prava kontrola kreditne vrednosti ene ali druge zadruga in le na ta način je mogoč red. Naj bi se tedaj zadruga oprijele tega važnega načela in se vse pričele ravnati po njem.

Pri razpravi o teh poročilih je g. Fran Žic, župnik iz Punta, izrazil željo, da se uvede pri zadrugah večkratna revizija, ker je potrebno, da se zadrugarji ob priliki revizije v raznih združnih vprašanjih podučijo. Govornik zastopa stališče, da se morajo zadruga oprijeti centrale in ves denar vlagati v centralo, ker on praktično spoznava, kako velike važnosti je to za pravi razvoj zadrugištva.

Na to odgovori g. ravnatelj Pelc, da se revizije ne morejo pogosteje vršiti, ker nam ne dostaje osebja. Važno bi bilo, da se revizije vršijo vsako leto in bode treba gledati, da se polagoma do tega pripravi. Kar se pa tiče poduka in razjasnjenja raznih nejasnih poslov v združnem poslovanju, pa je mnenja, da bi v to svrhu bolj služili okrožni sestanki, na katerih bi se skupno reševala razna taka vprašanja in bi tako o vseh vprašanjih vsi navzoči lahko razpravljali. Skrbelo se bode za to, da se prej ko prej prične z obdrževanjem takih sestankov. Kakor že omenjeno bilo je treba predvsem napraviti red v tem, kar je že bilo, a sedaj ko bode to delo dovršeno, pričelo se bode s podukom in ustanavljanjem novih zadruga tam, kjer bi bile potrebne.

Na to se oglasi k besedi predsednik nadzornega odbora, kateri poroča, da je nad-

zorstvo pregledalo računski zaključek in ga primerjalo z vsemi knjigami ter ga našlo v popolnem redu, ter predlaga, da se račun odobri in se da odboru absolutorij. Nato se soglasno odobri računski zaključek in se čisti dobiček razdeli tako, da se da K 600 v rezervni zaklad, ostanek pa K 695.72 prenese v novi račun.

Pri tretji točki dnevnega reda: „Izbor novoga upravnoga odbora, nadzornog odbora i društvenog suda“ se izvolijo soglasno kakor sledi:

V upravni odbor:

Dr. Matko Laginja, drž. in dež. poslanec,
Pula, kot predsednik,

Dekleva Ludovik, posestnik, Pola,
Grašić Josip, župnik, Beram,
Sancin Ivo, c. kr. potovalni učitelj in narodni
zastopnik, Buzet,

Hušo Mihael, kapelan, Podgrad,
Križ Lacko, trgovec, Pula,

Mrakovčić Ivan, župnik, Lubenice,
Fabijannić Mate, kapelan, Kaldir,
Glavaš Blaž, posestnik, Barban,

V nadzorni odbor:

Dr. Dinko Trinajstić, odvednik in dež. po-
slanec, Pazin,

Luka Kirac, župnik in dež. poslanec, Medulin,
Žmak Ante, učitelj, Medulin,

V razsodišče:

Dr. Šime Kurelić, odvetnik, župan in dež.
poslanec, Pazin,

Dr. Ivan Pošćić, odvetnik in dež. poslanec,
Volosko.

Pravdoslav Filipić, župnik, Žminj.

(Dalje prihodnjić.)

Podatki o vojaški dobavi v letih 1910—1911.

Lansko leto se je sklenilo, da se izda v bodoče vsako leto statistično poročilo o dobavi kmetijskih potrebščin za c. kr. armado in deželno brambo. Predkratkim je poljedel-
sko ministerstvo izdalo prvo tozadevno po-

ročilo. Iz tega poročila posnamemo nasled-
nje podatke.

A) Dobava za c. kr. armado:

V letih 1909—1910 se je določilo na-
baviti skupno 1,854.236 q. Ta svota se je v
letih 1910—1911 pomnožila na 1,959.909 q.
Za nabavo odpadli denar se je nasprotno
znižal od K 23,993.230 na K 22,665.868.
Od tega se je v dobi 1909—1910 naročilo
pri kmetih 971.155 q v znesku K 12,695.896,
v dobi 1910—1911 pa nasprotno 1,237.040 q
v znesku K 14,130.470. Pri trgovcih se je
pa leta 1909—1910 naročilo 883.081 q v
znesku K 11,297.334 in leta 1910—1911
722.869 q v znesku K 8,535.398.

V odstotkih izraženo se je leta 1909
do 1910 naročilo pri kmetih 55 odst., pri
trgovcih 47 odst., nasprotno 1910—1911
pri kmetih 62 odst., pri trgovcih 38 odst.,
tako, da večja dobava od prejšnjega leta
pride za 9 odst. v korist kmetov, med tem
ko je bilo prejšnjega leta zaznamovati iz-
boljšanje samo za 4 odstotke.

Skupne svote so sestavljene sledeće:

1. Pšenice 1909—1910 kmetje 82 odst.,
trgovci 18 odst., 1910—1911 kmetje 82 od-
stotkov, trgovci 18 odst.

2. Rži 1909—1910 kmetje 53 odst.,
trgovci 47 odst., 1910—1911 kmetje 64 od-
stotkov, trgovci 36 odst.

3. Ovsu 1909—1910 kmetje 56 odst.,
trgovci 44 odst., 1910—1911 kmetje 58 od-
stotkov, trgovci 42 odst.

4. Sena 1909—1910 kmetje 58 odst.,
trgovci 42 odst., 1910—1911 kmetje 68 od-
stotkov, trgovci 32 odst.

5. Slame za nastiljo 1909—1910 kmetje
52 odst., trgovci 48 odst., 1910—1911 kmetje
64 odst., trgovci 36 odst.

6. Rezanice in slame za postelje 1909
do 1910 kmetje 58 odst., trgovci 42 odst.,
1910—1911 kmetje 64 odst., trgovci 36 od-
stotkov.

Med tem, ko so torej prejšnje leto dobavili kmetje komaj polovico, v nekaterih slučajih niti ne, se je v zadnjem letu dobava od strani producentov znatno pomnožila in pričakovati je, da se bode to razmerje tudi v bodoče enako ugodno ohranilo.

Posamezni kori so a) nakupili sledeče množine:

1. vojni zbor za 2,311.669 kron in sicer od producentov za K 1,020.091 = 44 odst., od trgovcev » » 1,291.578 = 56 »

2. vojni zbor za 2,913.795 kron in sicer od producentov za K 2,839.033 = 97 odst., od trgovcev » » 74.762 = 3 »

3. vojni zbor za 2,344.946 kron in sicer od producentov za K 1,572.000 = 67 odst., od trgovcev » » 772.946 = 33 »

8. vojni zbor za 681.577 kron in sicer od producentov za K 635.858 = 93 odst., od trgovcev » » 45.719 = 7 »

9. vojni zbor za 657.197 kron in sicer od producentov za K 576.990 = 88 odst., od trgovcev » » 80.207 = 12 »

10. vojni zbor za 1,962.199 kron in sicer od producentov za K 550.554 = 28 odst., od trgovcev » » 1,411.645 = 72 »

11. vojni zbor za 3,168.195 kron in sicer od producentov za K 1,471.784 = 46 odst., od trgovcev » » 1,696.411 = 54 »

14. vojni zbor za 862.171 kron in sicer od producentov za K 815.791 = 95 odst., od trgovcev » » 46.380 = 5 »

16. vojni zbor za 702.011 kron in sicer od producentov za K 398.894 = 57 odst., od trgovcev » » 303.117 = 43 »

b) Potom dobavnih pogodb se je nabavilo:

1. vojni zbor za 889.390 kron in sicer od producentov za K 315.397 = 35 odst., od trgovcev » » 572.993 = 65 »

2. vojni zbor za 996.056 kron in sicer od producentov za K 834.489 = 84 odst., od trgovcev » » 161.567 = 16 »

3. vojni zbor za 497.046 kron in sicer od producentov za K 343.944 = 69 odst., od trgovcev » » 153.102 = 31 »

8 vojni zbor za 1,165.945 kron in sicer od producentov za K 783.070 = 67 odst., od trgovcev » » 382.874 = 33 »

9. vojni zbor za 959.371 kron in sicer od producentov za K 940.057 = 98 odst., od trgovcev » » 18.314 = 2 »

10. vojni zbor za 1,062.388 kron in sicer od producentov za K 302.253 = 28 odst., od trgovcev » » 760.135 = 72 »

11. vojni zbor za 827.991 kron in sicer od producentov za K 511.636 = 62 odst., od trgovcev » » 316.355 = 38 »

14. vojni zbor za 561.846 kron in sicer od producentov za K 262.394 = 47 odst., od trgovcev » » 299.452 = 53 »

16. vojni zbor za 167.522 kron in sicer od producentov za K 20.677 = 12 odst., od trgovcev » » 146.845 = 88 »

Ta pregled nam kaže, da se je v večini kornih okrajev nakupilo več od producentov kakor od trgovcev. V nekaterih okrajih se je skoraj vsa dobava izvršila od producentov, tako na primer za 2. vojni zbor (Nižje Avstrijsko, Južna Moravska), 8. vojni zbor (južnozapadna Češka), 9. vojni zbor (južnovzhodna Češka), 14. vojni zbor (Gornje Avstrijsko, Solnograško in Tirolsko), nasprotno so pa 10. vojni zbor (srednja Galicija), 11. vojni zbor (vzhodna Galicija in Bukovina) in 16. vojni zbor (Dalmacija) zelo malo kupili od producentov.

Za primerjanje nakupov obeh let nam služi sledeča slika:

	1910		1911	
	pro- ducenti	trgovci	pro- ducenti	trgovci
1. vojni zbor	43 : 57 odst.,		44 : 56 odst.,	
2. » »	82 : 18 »		97 : 3 »	
3. » »	56 : 44 »		67 : 33 »	
8. » »	100 : — »		93 : 7 »	
9. » »	98 : 2 »		88 : 12 »	
10. » »	33 : 67 »		28 : 72 »	
11. » »	47 : 53 »		46 : 54 »	
14. » »	94 : 6 »		95 : 5 »	
16. » »	100 : — »		57 : 43 »	
Povprečno	. 72:5 : 27:5 odst.		. 68:3 : 71:7 odst.	

V najem (zakup) se je vzelo

	1910		1911	
	pro- ducenti	trgovci	pro- ducenti	trgovci
1. vojni zbor	67 : 33 odst.,		35 : 65 odst.,	
2. » »	18 : 82 »		84 : 16 »	
3. » »	37 : 63 »		69 : 31 »	
8. » »	36 : 64 »		67 : 33 »	
9. » »	80 : 20 »		98 : 2 »	
10. » »	21 : 79 »		28 : 72 »	
11. » »	30 : 70 »		62 : 38 »	
14. » »	40 : 60 »		47 : 53 »	
16. » »	5 : 95 »		12 : 88 »	

Povprečno . 37·1 : 62·9 odst. 55·7 : 44·2 odst.

Ako vzamemo skupaj nakup in najem-
nino, in sicer

1910	1911
72·5 : 27·5	68·3 : 31·7
37·1 : 62·9	55·7 : 44·2

tedaj dobimo že prej omenjeno razmerje in
sicer 1910 53 : 47 odstotkov, 1911 62 : 38
odstotkov.

B) Dobava za c. kr. deželno brambo.

Kakor je zaznamovati napredek pri do-
bavi za c. kr. armado od strani producentov,
ravno tak pojav je zaznamovati pri dobavi
za c. kr. deželno brambo.

Tu se je skupno naročilo 1909 do 1910
264.649 q v znesku 3,572.149 kron in 1910
do 1911 296 694 q v znesku 3,359.351 kron.

Od tega odpade na naročila pri pro-
ducentih 1909 do 1910 K 1,732.536 = 49
odst., 1910 do 1911 K 1,712.365 = 51 odst.

Na sličen način kakor pri dobavi za
armado nam predočuje nastopna tabela mno-
žino dobave posameznim poveljniškim okra-
jem deželne brambe in sicer:

Krakovo:	producenti 24 odst.,	trgovci 76 odst.
Dunaj:	» 62 »	» 38 »
Gradec:	» 47 »	» 53 »
Praga:	» 100 »	» — »
Litomerice:	» 99 »	» 1 »
Pšemisl:	» 24 »	» 76 »
Lvov:	» 1 »	» 99 »
Inomost:	» 79 »	» 21 »
Dubrovnik:	» 23 »	» 77 »

Konec statističnega poročila tvori po-
drobni tabelarni pregled onih kmetijskih or-
ganizacij, ki so letos prevzele dobavo in sicer:

na Nižje Avstrijskem	5
na Gornje Avstrijskem	24
na Solnograškem	7
na Štajerskem	3
na Kranjskem	1
na Tirolskem	3
na Češkem	22
na Moravskem	7
v Šleziji	8
v Galiciji	7

Neugodne vremenske razmere, ki so
slabo vplivale na množino in kakovost po-
ljedelskih proizvodov, so kmetijskim orga-
nizacijam zelo otežkovale njihovo nalogo,
toda vkljub temu so se potrudili voditelji
teh organizacij zadovoljiti producente.

Ker, kakor je samo ob sebi razumljivo,
niso povsod taki predpogoji, da bi mogli
dobaviti v svojem kornem okrožju, so se
tudi v zadnji dobavni dobi k temu pritegnili
drugi korni okraji. V tem oziru se je oso-
bito na Češkem in Nižje Avstrijskem naro-
čilo velike množine za tuja korna okrožja
(63.300 q ovsu in 18.300 q žita za kruh).
V 9. kornem okrožju se je skoraj vsa oskrbo-
valna potrebščina naročila pri kmetih.

Gotovo je to vesel pojav v enem izmed
najvažnejših kmetijskih vprašanj.

Nekaj o zemlji.

Ko govorimo v tem članku o zemlji,
nimamo v mislih zemlje kot nebesnega telesa,
ki je, kakor že vemo iz ljudske šole, podobna
krogli in plava in se vrti v vesoljnem pro-
storu, ampak govorili bomo le o gornji plasti
te krogle, o plasti, v koji stoje rastline s svo-
jimi koreninami in iz koje jemljejo velik del
svojega živeža. Rekli smo „velik del živeža“
ne „ves živež“, kajti tudi iz zraka žive rastline.
Ta zemlja sestoji iz kamenja, drobirja in
prsti. Kamenje razpada ter se izpreminja v

drobir, kateremu še prištevamo zrnca, debela par milimetrov; prst pa zopet nastaja iz drobirja, kakor tudi iz rastlinskih in živalskih ostankov, potemtakem tudi iz gnoja; z besedo „prst“ zaznamujemo torej najdrobnejše dele ali najmanjše drobce zemlje in le ti so, v kojih morejo rastline živeti; v golem kamenju in v čistem drobirju rastlini ni življenja. Zato umni kmetovalci kamenje, nahajajoče se v zemlji, ki bi naj rodila, drobijo, da se hitreje izpreminja v drobir, iz kojega se potem zgolj po razkrajanju, torej naravnim potom pod uplivom zraka, vode in topline dela prst.

Ker je kamenje različno in ker prst nastaja tudi iz rastlinskih in živalskih ostankov, zato razločujemo 4 vrste prsti: glino, pesek, apno in črno prst ali humus.

Glino imenujejo tupatam ilovico in napak v teh krajih z besedo ilovica zaznamujejo glino. Treba pa je v tej stvari jasnosti! Prst, ki se, če je mokra, da gnesti kakor testo, ki je, če je suha, trda kakor kamen, se z nohtom da zgladiti in se na zglajenem licu otiplje nekako mastno kakor milo, med prsti zmeta, pa čuti polzka, je glina; ona nima torej nič zrnatega v sebi, je fina kakor moka in se v grudi nje posamezni delci močno sprijemajo; v vodi ti delci dalje časa plavajo ter se zelo počasi usedajo na dno v podobi finega blata. Glina se vode, ako se je na njo vlije, močno napije, a je ne propušča. Barve je rudečkaste, rumenkaste, sive, pa tudi bele. V čisti glini rastlinam ni mogoče živeti.

Pesek je zrnast ter debelejši ali finejši in čist tudi nerodoviten; on se namočen ne da gnesti kakor testo, ampak razpada; sploh je ravno nasprotnih lastnosti od gline.

Apno kot prst je bel, fin prah, kakoršen nastaja, če žgano apno dalje časa leži na zraku. Ako nanj vlijemo solne kisline, močno zašumi; v vodi apno dalje časa plava in se usede na dno kot fino blato. V čistem apnu rastline ne morejo rasti.

Črna prst, humus, tudi črnica, nastaja iz segnilih rastlinskih in živalskih ostan-

kov (v gozdih), je temnorujave do črne barve, rahla, lahka, zelo luknjičava in se napije vode kakor goba. Ako zaradi preobilne moče ali zastajajoče vode zrak ne more dohajati do gnijočih stvari, se dela takozvana kislá črna prst, ki je temnosive barve in rastlinam škodljiva, dočim je prava črna prst v vsaki zemlji zelo koristna.

V rodni zemlji pa se poleg prsti morajo nahajati še: voda, zrak in razne živeče živali. Voda je ali po vseh najmanjših delcih zemlje razdeljena kot vlaga ali pa se na neprodirnih podlagah zbira. Brez vode prst rastlini ne hasni nič. Zemeljski zrak biva v vseh luknjicah zemlje in je na ogljenčevi kislini bogatejši od zraka, ki ga dihamo. Končno so tudi najraznovrstnejše v zemlji živeče živali od krta doli do najdrobnejše, ki jo ugledamo le s povečalnim steklom, neobhoden pogoj za življenje rastlin.

Prsti se v rodni zemlji ne nahajajo ločene druga od druge ampak pomešane in dotično zemljo imenujemo po tisti prsti, katere se največ nahaja v njej; tako razločujemo: glineno, peščeno, apneno in črno zemljo, pa še tudi ilovnato in laporjevo; še celo prodnato, gruščnato in skalovito imenujemo zemljo, ako se v njej nahaja ali mnogo proda ali gruščá ali skalovja ozir. velikega kamenja sploh.

Glinena zemlja ima do 50% gline; poleg gline nahajamo v njej nekoliko finega peska, apna, črne prsti in včasih tudi železa, ki ji daje živo rudečkasto ali rumenkasto barvo. Ako je gline čez 90%, imenujemo zemljo težko glineno, ako od 90 do 75%, srednje glineno, ako od 75 do 50%, lahko glineno. Pa tudi po stranskih primešanih ji snoveh se jo imenuje: humozno glineno zemljo, ako ima 5 do 10% črne prsti v sebi in je vsled tega temne barve; apneno glineno zemljo, ako ima toliko apna, da pod solno kislino zašumi. Neka posebna vrsta glinene zemlje je končno še brna, ki je naplavljená zmes sive gline in peska.

Glinena zemlja je mokra in mrzla, se počasi suši in počasi ogreva, ob suši pa močno razpoka, da se v njej korenine potrgajo. Delo v glineni zemlji je hudo, brazde se svetijo, kadar se orje, zemlja dela debele grude, zato pa se naj ne obdeluje, dokler je mokra; ravno tako pa se tudi v preveč osušeni glineni zemlji s plugom nič ne opravi; le kadar je zmerno vlažna, se jo da z uspehom obdelovati. Najbolje je jeseni preorano njivo pustiti črez zimo, da grude zdrobi mraz, sicer pa je dobro, da jo preorjemo dvakrat. Ker se gnoj v njej zelo počasi razkrajaja, jo je gnojiti poredkoma, vsako 4. do 5. leto, in sicer z debelim ali slamnatim svežim gnojem; tudi zidni sip, cestno blato in pesek jo poleg osuševanja izboljšajo prav zaležno. V težki glineni zemlji uspeva le oves, v laglji pa prav dobro obrode poleg pšenice in ječmena detelja, bob in pesa.

Za glineno zemljo nam je imenovati ilovnato, ki sestoji iz 50 do 20% gline in 50 do 80% peska. Stranski primesi sta apno in železo. Ako ima 65 do 80% peska, ji pravimo peščena ilovica ali puhlica. Ilovica je najbolj rodovitna zemlja, če je dovolj gnojena, ter primerno globoko in dobro obdelana. Če je težka, je z njo ravnati kakor z glineno zemljo in na njej dobro obrodi pšenica, detelja in repa, slabije rž, ječmen in krompir, dočim se v laglji ilovici izvrstno obnašajo vsa žita razven pšenice, pa tudi vse okopavine.

Peščena zemlja ima črez 80% peska in je z ozirom na množino primešane gline ali črne prsti različne rodovitnosti. Peščena zemlja, ki ima blizu 100% zelo finega kremenčevega peska, se imenuje sviž in je za poljske rastline nerodovitna; porabna je za pašnike, borove nasade, pa tudi za ameriške vinograde, če se jih dovolj gnoji. Tem rodovitnejša pa je peščena zemlja, čim več gline oziroma črne prsti ima v sebi. V obče je rahla in suha in zato v vlažnem podnebjju boljša nego v suhih krajih. OGREJE SE SICER NAGLO, ZATO PA TUDI NAGLO IZHLADI, VSLED ČESAR RASTLINE LAHKO POZEBEJO.

Obdelovanje ni težavno in se sme vršiti pri vsakem vremenu, toda setev mora oranju kar slediti, ker bi se sicer zemlja preveč izsušila. Gnoj se v peščeni zemlji hitro razkroji, zato jo je z mastnim in dobro razkrojenim gnojem gnojiti vsako ali vsako drugo leto. S posebnim uspehom se peščeno zemljo gnoji z zelenim pa tudi umetnim gnojem. Gnoj kakor tudi seme je spravljati globeje nego pri glineni in ilovnati zemlji. V peščeni zemlji posebno dobro uspeva krompir, dovolj obrode pa še tudi vse druge rastline.

Apnena zemlja ima poleg gline in peska 50—75 odst. apna. Mokra apnena zemlja je kakor kaša, suha pa razpade v prah, ki se med prsti počuti pust, ne masten kakor glina. Apnena zemlja polita s solno kislino, bolj ali manj zašumi. Barve je belkaste ali sivkaste ali rumenkaste. Apnena zemlja je dobra zemlja in se da precej lahko obdelovati. Toploto naglo sprejema in jo tudi dobro drži; vsled tega pravimo, da je gorka zemlja. Vode se močno napije, v kratkem pa je zopet suha. Gnojiti jo je pogostoma, toda ne le s konjskim gnojem. Kakor v peščeni zemlji, tako tudi v apneni rastline dozore prej nego v glineni. Tudi v tem je podobna peščeni zemlji, da v suhih letih rastline posebno tam močno trpijo pred sušo, kjer je plast pod njo prodorna za vodo. V apneni zemlji najbolje uspevajo fižol, grah, bob, leča, pa tudi detelje, posebna lucerna. Glineno-apnena zemlja je rodovitnejša od peščeno-apnene.

Laporjeva zemlja, ki se dela po razpadanju laporja, je zmes apna in gline, poleg kojih je še časih nekoliko peska. Z ozirom na množino teh snovi imenujemo jo apneno-, glineno-, ilovnato- in peščeno-laporjevo zemljo; vendar apna v njej ni nikdar črez 50 odst., dočim je gline oziroma peska do 70 odst. Vsaka laporjeva zemlja je prav dobra zemlja, vendar so lastnosti različne ter se ravnajo po tisti prsti, katere se največ nahaja v njej; najboljša je ilovnato-laporjeva. Laporjeva zemlja je celo tako dobra, da se rabi

za izboljševanje druge zemlje, toraj kakor gnoj. Na njej dobro uspevajo vsakovrstne rastline. Lapor, ki se rad kolje ali ceplje, se imenuje opoka.

Črno zemljo imenujemo ono zemljo, ki ima v sebi najmanj 20 odst. črne prsti; barve je rujave do črne. Največ črne zemlje nahajamo po gozdovih, potem pa tudi ob rekah in potokih, kjer jo je voda naplavila. Taka naplavina je zelo rodovitna in daje najboljše travnike. Tudi gozdna črna zemlja je rodovitna in sicer za vse rastline, zato tudi ona služi v izboljšanje druge zemlje. Črno zemljo vidimo pa tudi na vrtilih, ki se že več let dobro gnojijo.

Dasi je črna zemlja silno rodovitna, je prav dobra vendar le za zelenjavo in okopavine; za žito in detelje ni, ker se vsled prebujne rasti rastline poležejo; vrhu tega se pri žitu pridela več slame nego zrnja. Tudi v močvirju in pod stalno stoječo vodo sploh je nahajati črno zemljo, ki pa jo imenujejo kislo kakor črno prst samo, če vsled vode ali preobilne vlage zrak ne more do nje. Dočim je črna zemlja gozdov in vrtov podobna najboljšemu kompostu, je kislja črna zemlja za rastlinsko rast neugodna.

Če je zemlja bogata na produ, t. j. na več ali manj drobnem, obrušenem in okroglastem kamenju, ki ga je nanesa voda, govorimo o prodnati zemlji; ako pa ima zemlja namesto proda robato, oglato kamenje ali grušč, jo imenujemo gruščnato. Prvo nahajamo v ravninah ob rekah in potokih, drugo ob vznožjih in obronkih hribov in gora, kjer se kamenje trga in drobi. Njiju rodovitnost je odvisna od množine prsti, nahajajoče se med kamenjem, navadno pa je prodnata zemlja boljša od gruščnate.

Imamo še skalovito ali skalnato ali pečevnato zemljo in sicer tam, kjer je poleg prsti več ali manj večjega kamenja razne podede ali pa tudi skalovja.

V skaloviti zemlji je rastlinska rast seveda zelo uborna, poleg tega pa delo silno hudo.

To torej o raznovrstnosti zemlje, ki pa jo imamo razmotrivati tudi od drugih strani. Zemlja je prvotna, če je nastala iz prstenelega kamenja, ki je prej ležalo na istem mestu, ali pa je naplavljena. V vsaki pa nahajamo, ako jo sekamo v navpični smeri, to je od zgoraj navzdol, plasti, ki se med seboj razločujejo že z očesom, pa tudi po svojih notranjih lastnostih. Najvažnejši sta za kmetovalca gornja plast in pa ona, ki leži pod njo, t. j. spodnja plast. Prvi prvotni zemlji sega gornja plast, v koji kamenje pod vplivom zraka itd. razpada, do nerazpadlega kamenja, smatrati kot spodnjo plast. Pri naplavljeni zemlji pa tega razločka ne dela kamenje, ampak sega gornja plast tako globoko, dokler je zemlja iste sestave in istih lastnosti. Razločujemo pa tudi z ozirom na globokost oranja ali obdelovanja in gnojenja zemlje dve plasti: živo in mrtvo. Prva je ona, ki jo obračamo s plugom, ali prekopavamo in gnojimo, druga ona, ki leži pod njo. Živa plast razmerno ni debela; imenujemo jo globoko, če sega pod 25 cm, srednje globoko, ako je debela 12—25 cm, in plitvo, ako ne doseže 12 cm; plitveje kakor 8 cm pa se ne orje. V živi plasti nahajamo največ črne prsti in onih snovi, ki so pripravne za hranitev rastline; iz nje žive rastline najboljše; zato pa je tudi njiva tem več vredna, čim debelejša je ta plast. Iz tega je razvidno, da gornja in živa plast nista enoinisto, tako tudi ne spodnja in mrtva plast. Včasih sicer živa plast obsega celo gornjo plast, včasih pa je le ta debelejša. Čim več je še gornje plasti pod živo plastjo, tem boljše, ker se, če treba, živa plast da še poglobiti, kajti mrtva zemlja gornje plasti se da izpremeniti v živo. Najslabejše so potemtakem one njive, pri katerih živa plast sega do spodnje plasti, oziroma, pri katerih je gornja plast še vrhu tega zelo tanka.

Zadružni pregled.

Nove zadruge. Tekom meseca junija t. l. so bile v zadružni register vpisane sledeče jugoslovanske zadruge:

Na Kranjskem:

Moravče (dež. sod. Ljubljana), Živinorejska zadruga v Moravčah, r. z. z. o. j.

Na Koroškem:

Šmarjeta (dež. sod. Celovec), Hranilnica in posojilnica za občini Šmarjeta in Sele s sedežem v Šmarjeti v Rožu, r. z. z. n. z.

V Dalmaciji:

Blato (okrož. sod. Dubrovnik), Blatska pučka blagajna, r. z. s. n. j. u Blatu.

Pitve (okrož. sod. Split), Seoska blagajna za štednjo i zajmove, r. z. n. n. j.

Malo Grablje (okrož. sod. Split), Seoska blagajna za štednjo i zajmove, r. u. n. n. j.

Dubrovnik (okrož. sod. Dubrovnik), Mljekarska privredno obrtna zadruga za Dubrovnik i okolico, u. d. n. o. j.

Orebić (okrož. sod. Dubrovnik), Hrvatska pučka štedionica, r. z. s. o. j.

Otišić (okrož. sod. Šibenik), Srpska zemljoradnička zadruga u Otišiću, p. u. s. n. j.

Gospodarske drobtine.

Jetika in stanovanje. Pred kratkim je bilo na Dunaju drugo zborovanje avstrijskih zdravnikov, na katerem so se izključno bavili z obrambnimi sredstvi v boju zoper jetiko. Kako vplivajo slabe stanovanjske razmere na razvoj jetike, je v daljšem govoru razjasnil docent dr. Weleminsky iz Prage. S številkami je dokazal, da pospešujejo razširjenje jetike slabe življenske razmere in neposredno nalezljivost, dedljivost ne pride toliko v poštev. Pri vseh kulturnih narodih nalezejo otroci najprej jetiko, ker stanujejo v pretesnem stiku z odraslimi, ki so jetični. Bacili, ki povzročujejo jetiko, ostanejo včasih v telesu dolgo časa brez vsake škode. Ali če izgubi telo odporno silo vsled slabih življenskih razmer, vsled nezadostne hrane, slabega zraka, premalo gibanja, slabega stanovanja, tedaj ožive bacili v telesu in prične svoje razdirajoče delo. Boj proti jetiki mora torej dvoje zasledovati: zabraniti, da ne nalezejo otroci boleznin in mlado telo okrepiti tako, da ima dovolj odporne sile proti bacilom. K sreči je jetika otrok manj nalezljiva, kakor jetika odraslih. In pred vsem je treba odrasle bolnike spraviti iz bližine njihovih otrok. Seveda je pri tem največja zapreka denarno vprašanje. Na Avstrijskem bi morali na ta način najmanj 200.000 ljudij spraviti v zavode. Zato pa moramo gledati,

da zabranjujemo kolikor le mogoče nalezljivosti v bolnikovem stanovanju. Primeren pouk bi v tem oziru že mnogo koristil. Po kmetih imajo na primer grdo navado, da rabijo za spalnico najmanjši prostor, zato je na kmetih tako velika umrljivost za jetiko, ker majhne spalnice pospešujejo nalezljivost. V mestih je jetika naravnost v zvezi s stanovanjskim vprašanjem. To nam jasno kaže statistika; več kakor 40 odstotkov vseh, ki so umrli za jetiko, je stanovalo v stanovanjih z eno sobo, v kateri je povprečno prebivalo po pet oseb in 16 odstotkov od teh je celo spalo z otroci v eni postelji. Na vsak način mora imeti jetičnik lastno spalnico. Dr. Weleminsky je dokazal s številkami, da jetika narašča v enakem razmerju, kakor narašča stanovanjska beda. Na Dunaju umrje v prvem okraju za jetiko 1·16 na tisoč, v delavskih okrajih jih pa umrje na 1000 prebivalcev 3·5 za jetiko.

Stanje državnih dolgov za l. 1911. Po izvestju, ki ga je ravnokar izdala kontrolna komisija državnih dolgov, so splošni državni dolgovi znašali koncem decembra 1911 vsoto 5179 milijonov kron, dolg avstrijske državne polovice pa 7061·6 milijonov kron, skupaj torej 12,240·6 milijonov kron. Od tega dolga je treba plačevati 484·22 milijonov kron obresti. Mapram stanju 30. junija 1911 se je splošni državni dolg znižal za 10·2 milijona kron, dolg tostranske državne polovice pa se je odtlej naprej zvišal za 45·07 milijonov kron.

Razglas

o sprejemu gojencev v kmetijsko šolo na Grmu.

Meseca novembra se prične na Grmu novo šolsko leto za učence zimске in letne šole. Zimska šola traja dve zimi od novembra do konca marca in je namenjena vsaj 16 let starim kmetskim sinovom iz poljedelskih in živinorejskih krajev. Letna šola traja od novembra do konca oktobra in je namenjena v prvi vrsti mladeničem iz vinorodnih krajev.

Za šolsko leto 1912/13 je popolniti 36 prostih mest in sicer 16 za učence zimске šole in 20 za učence letne šole. Razen tega se sprejemajo v šolo tudi plačujoči učenci, ki plačujejo za hrano in stanovanje v zimski šoli po 150 K in v letni šoli po 300 K na leto.

Prošnji za sprejem in za deželne ustanove je priložiti: 1.) rojstni list, 2.) zadnje šolsko izpričevalo, 3.) zdravniško izpričevalo o telesni sposobnosti, 4.) izpričevalo o lepem vedenju in 5.) izjavo

starišev ali varuha, s katero se zavezuje plačati stroške šolanja.

Prošnjo, ki je koleka prosta, je poslati ravnateljstvu šole na Grmu

do 15. septembra t. l.

Prosilci, ki se morejo izkazati z tistim znanjem ki ga daje prvi tečaj zimske šole, se lahko sprejmejo v drugi tečaj zimske šole. Natančnejša pjasnila daje ravnateljstvo šole na Grmu.

Od deželnega odbora kranjskega

V Ljubljani, dne 15. julija 1912.

Razglas

o sprejemu gojenk v gospodinjsko šolo c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Meseca oktobra se otvori petnajsti tečaj gospodinjske šole, ki bo trajal 11 mesecev. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom čč. gg. sester iz reda sv. Franciška. Zavod je v posebnem posloju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani.

Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema poleg verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisja in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarnstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinjskem kuji-govodstvu ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino.

Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privadijo nemškemu jeziku.

Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo t. j. sploh za vse, 32 K, ali za ves tečaj 352 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednjo obleko s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva para čevljev, nekaj belih in barvanih jopie za po noči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi preskrbe v zavodu proti plačilu.) Če ima ktera več obleke, jo sme prinesiti s seboj.

Deklice ki hočejo vstopiti v gospodinjsko šolo, morajo:

1. Dovršiti že 16 leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših nčenk;

2. znati čitati, pisati in računati;

3. predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave;

4. predložiti obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške;

5. zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu.

Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo staršev oziroma varuha, naj se pošljejo

do 10. septembra t. l.

glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

V prvi vrsti se v gospodinjsko šolo sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prosilke iz drugih dežel.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 15. julija 1912.

Vljudna prošnja.

Podpisano ravnateljstvo se obrača z vljudno prošnjo do vseh kranjskih kmetovalcev, ki se pečajo s pridelovanjem semena domače (štajerske) detelje, bodisi za lastno (domačo) rabo ali pa za prodajo, da bi mu dali na razpolago, oziroma po pošti doposlali vsaj 500 do 1000 gramov ($\frac{1}{2}$ do 1 kilograma) doma pridelanega, neočiščenega deteljnega semena.

Gre namreč, da se zanesljivo dožene, da li je v deteljnem semenu, ki se prideluje na Kranjskem, plevel, kakršen je sicer običajen le v semenskem blagu, pridelanem v južnih krajih Evrope. Kmetijsko-kemijsko preskuševališče za Kranjsko v Ljubljani zasleduje namreč že več let v semenski detelji, ki je ali bi naj bila pristno kranjsko blago, plevel, na podlagi katerega se pri preiskovanju določa preizhodstvo (provenienco) semenske detelje iz južno-evropejskih krajev. To dejstvo bi bilo za nas brezpomembno, ako bi ne bila sklenila „Zveza kmetijskih preizkuševališč v Avstriji“, da je v bodoče pri plombovanju domače semenske detelje zaznamovati na izpričevalih (atestih) tudi proizhodstvo (provenienco) semenske detelje, ako se pri preiskovanju izkaže, da je bilo deteljno seme pridelano v južnih krajih Evrope. To se je zgodilo z ozirom

na malovrednost laške in južno-francoske domače detelje, ki prihaja v velikih množinah v naše kraje. Posledica tega sklepa bo, da bo semensko blago domače detelje polagoma izgubilo avstrijski in tudi nemški trg. Nas bi to ne bolelo, ako bi se ne bali, da zadene enaka usoda tudi naše domače deteljno semensko blago, ki se prideluje na Kranjskem. Zato je neobhodno potrebno, da se na podlagi popolnoma zanesljivih deteljnih vzorcev dožene, v koliko je upravičeno domnevanje, da se je med kranjsko deteljo zanesel južni plevel.

Stvar je za našo deželo in za naše kmetijstvo izredne važnosti, ker nam donaša deteljno semensko blago, ki se prideluje pri nas na Kranjskem, do pol milijona kron na leto. Odpovedati bi se morali tej za naše razmere naravnost ogromni vsoti in bi morali pridelovanje semenske detelje za kupčijo v bodoče opustiti, ako bi se izkazalo, da je med našo deteljo v resnici že zanešen južni plevel in bi ostal kljub temu sklep „Zveze kmetijskih preizkuševališč v Avstriji“ v veljavi. Zavoljo tega se čuti podpisano ravnateljstvo dolžno in poklicano, da v zaščito interesov naše dežele in našega kmetijstva zadevno stvar kar najnatančneje preišče. Ako bi preiskava dognala, da je med našo deteljo zanešen južni plevel, potem bi se moral razveljaviti sklep Zveze kmetijskih preizkuševališč v Avstriji, ker nikakor ne gre, da bi zaradi tega trpelo proizvodstvo semenske detelje pri nas. V nasprotnem slučaju pa je dolžnost kmetijsko-kemijskega preizkuševališča za Kranjsko v Ljubljani, da se pridruži omenjenemu sklepu, ker bi bilo kvarno tudi za naše kmetijstvo, ako bi se preplavljala dežela Kranjska z malovredno domačo deteljo iz južnih krajev Evrope.

Z ozirom na veliko važnost, ki jo je pripisovati provenienčnemu vprašanju naše domače detelje in z ozirom na koristi, ki jih bo imelo od ugodne rešitve tega vprašanja naše kmetijstvo, upa podpisano zatrdno, da bo našlo pri prizadetih kmetovaleih kar najizdatnejšo podporo. Še zlasti pa pričakuje, da se bodo vsi tisti kranjski kmetovalei, ki pridelujejo semensko deteljo za kupčijo, v prav obilnem številu odzvali prošnji ter mu doposlali potrebne vzorce doma pridelane, neočiščene semenske detelje v preiskovanje.

Preiskovanje se bo izvršilo seveda brezplačno in se torej v tem oziru pošiljalcem deteljnih vzorcev ni bati nobenih stroškov.

Ravnateljstvo kmetijsko - kemijskega preskušališča za Kranjsko v Ljubljani.

Ravnatelj:
Ing. chem. J. Turk.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice za Izlake in okolico,
reg. zadr. z neom. zav.

ki se vrši dne 4. avgusta 1912 ob 3. uri popoldne
pri Jak. Hribarju.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1911.
4. Poročilo o izvršeni reviziji.
5. Prememba pravil.
6. Volitev načelstva.
7. Volitev nadzorstva.
8. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadržnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Mlekarske zadruge Izlake-Zagorje,
reg. zadr. z neomejeno zavezo

ki se vrši v nedeljo dne 4. avgusta 1912 ob 1/2 8. uri dopoldne
v mlekarni.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1911.
4. Poročilo o izvršeni reviziji.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Vabilo na izredni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Stari Loki,
registrovane zadruge z neomejeno zavezo

ki se bo vršil dne 18. avgusta 1912 ob 4. uri v kaplaniji.

Dnevni red:

1. Prememba pravil.
2. Volitev načelstva.
3. Slučajnosti.

Vabilo na izredni občni zbor

Živinorejske zveze za kamniški politični okraj
reg. zadr. z om. por.
na Homeu,

ki se bo vršil dne 19. avgusta 1912 ob 9. uri dopoldne
v Šmarci v zvezini pisarni.

Dnevni red:

1. Volitev dveh odbornikov.
2. Slučajnosti.

Odbor

Ako ne bo ob določeni uri dovolj članov navzočih, se vrši čez pol ure na istem mestu in z istim dnevnim redom drug občni zbor brez ozira na število navzočih udov.

Vabilo na izvanredni občni zbor

Hranilnice in posojilnice na Bučki,
reg. zadr. z neom. zav.

ki se bo v šil dne 18. avgusta 1912 ob 4. uri popoldne
v posojilnični pisarni.

Dnevni red:

- Sprememba pravil.

Ako bi ta občni zbor ob navedeni uri ne bil sklepčen, vrši se pol ure pozneje na istem mestu drugi občni zbor, ki bo veljavno sklepal ob vsakem številu navzočih članov.

Načelstvo.

Bilanca
Ljudske hranilnice in posojilnice
na Viču,
registr. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.		K
Posojila	88.378·25	
Tekoči račun z zvezo	4.939—	
Inventar premični	287·18	
Zaostale obresti od posojil.	23·10	
Delež pri Zadrudni zvezi	1.000—	
Gotovina 31. decembra 1911	713·66	
Skupaj	95.341·19	
Pasiva.		K
Deleži	146—	
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi	93.084·53	
Predplačane obresti posojil	740·61	
Rezervni zaklad	787·36	
Čisti dobiček	582·69	
Skupaj	95.341·19	
Denarni promet . . . . . K	204.769·30	
Stanje članov začetkom l. 1911.	56	
Pristopilo	17	
Odpadlo	—	
Stanje koncem l. 1911	73	

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Vodcah,
reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.		K
Posojila	134.351·43	
Tekoči račun z zvezo	157.900—	
Inventar premični	89·16	
Obresti tek. računa	419·19	
Zaostale obresti posojil	1.157·74	
Terjatev koruze	23·40	
Vrednost kolekov	10—	
Delež pri Zadrudni zvezi	1.000—	
Naloženi denar	7.042—	
Obresti naloženega denarja	352·10	
Delež kitarske zadruge	100—	
Stalna vloga	1.000—	
Gotovina 31. decembra 1911	8.547·74	
Skupaj	311.992·76	
Pasiva.		K
Deleži	394—	
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi	309.026·93	
Predplačane obresti posojil	308·77	
Rezervni zaklad	1.743·37	
Čisti dobiček	519·69	
Skupaj	311.992·76	
Denarni promet . . . . . K	441.308·24	
Stanje članov začetkom l. 1911.	176	
Pristopilo	22	
Odpadlo	1	
Stanje koncem l. 1911	197	

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
na Trebelnem,
reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.		K
Posojila	150.280·16	
Inventar premični	456·07	
Zaostale obresti posojil	6.424·52	
Vrednost tiskovin	36·87	
Vrednost kolekov	50·36	
Delež pri Zadrudni zvezi	1.000—	
Delež pri Ljudski posojilnici	4—	
Terjatev za krmila	78·36	
Gotovina 31. decembra 1911	3.833·94	
Skupaj	162.164·28	
Pasiva.		K
Deleži	662—	
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi	136.498·99	
Tekoči račun z zvezo	20.674—	
Predplačane obresti posojil	8·80	
Rezervni zaklad	4.039·29	
Čisti dobiček	281·20	
Skupaj	162.164·28	
Denarni promet . . . . . K	240.077·64	
Stanje članov začetkom l. 1911.	315	
Pristopilo	19	
Odpadlo	3	
Stanje koncem l. 1911	331	

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
za Višnjo goro in okolico,
reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.		K
Posojila	802.985·41	
Naloženi denar	17.140—	
Inventar	542·03	
Zaostale obresti	9.353·09	
Tiskovine	350—	
Deleža	1.004—	
Gotovina 31. decembra 1910	545·21	
Skupaj	831.919·74	
Pasiva.		K
Deleži	1.594—	
Hranilne vloge	818.267·48	
Predplačane obresti	4.846·09	
Pro diversi	162·45	
Rezervni zaklad	6.798·49	
Čisti dobiček	251·03	
Skupaj	831.919·74	
Denarni promet . . . . . K	779.544·25	
Stanje članov začetkom l. 1911.	708	
Pristopilo	18	
Izstopilo	10	
Stanje koncem l. 1911	716	

Bilanca
Društva za štednjo i zajmove
u Dobrinju,
reg. zad. s neogran. jamstvom
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.		K
Zajmovi	114.511·91	
Tekoči račun s svezom	440.098·68	
Inventar pomični	573·66	
Inventar nepomični	15.954·91	
Zaostale kamate zajmova	4.543·49	
Dio kod Zadrudne sveze	1.000—	
Dio kod Puljske sveze	100—	
Dionice Polje. banke	100—	
Dionice Kršk. par. društva	200—	
Dionice A.-Hrv. par. društva	750—	
Gotovina koncem god. 1911	2.526·78	
Skupaj	580.359·43	
Pasiva.		K
Djelovi	1.378—	
Uloži na štednjo s kapitalizovanim kamatama	563.916·93	
Predplačane kamate zajm.	17·27	
Rezervna zaklada	13.225·86	
Čisti dobitak	1.821·37	
Skupaj	580.359·43	
Novčani promet . . . . . K	873.340·54	
Broj članova početkom god. 1911	465	
Pristupilo	18	
Odpalo	31	
Broj članova koncem god. 1911.	452	

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Tržiču,
reg. zadruga z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.		K
Posojila	250.051·70	
Tekoči račun z zvezo	63.281—	
Inventar premični	223·01	
Inventar nepremični	31.049·52	
Zaostale obresti posojil	189·91	
Vrednost tiskovin	20—	
Vrednost kolekov	30—	
Delež pri Zadrudni zvezi	1.000—	
Prehodni	8·64	
Naložen denar	1.000—	
Gotovina 31. decembra 1911	7.133·80	
Skupaj	353.987·66	
Pasiva.		K
Deleži	872—	
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi	339.606·56	
Predplačane obresti posojil	907·84	
Rezervni zaklad	12.448—	
Čisti dobiček	153·26	
Skupaj	353.987·66	
Denarni promet . . . . . K	418.260·14	
Stanje članov začetkom l. 1911.	217	
Pristopilo	16	
Odpadlo	8	
Stanje koncem l. 1911	225	

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Dolskem,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Posojila	66.423-90
Tekoči račun z zvezo	21.054-—
Inventar premični	252-43
Zaostale obr. posojil	529-31
Vrednost tiskovin	15-50
Delež pri Zadrudni zvezi	1.000-—
Gotovina koncem l. 1911	2.708-07
Skupaj	91.983-21

Pasiva.	K
Deleži	148-—
Hranilne vloge s kapitalizo- vanimi obrestmi	89.728-46
Predplačane obresti posojil	104-15
Rezervni zaklad	1.616-22
Čisti dobiček	386-38
Skupaj	91.983-21

Denarni promet . . . . . K	
Stanje članov začetkom l. 1911	72
Pristopilo	2
Odpadlo	—
Stanje koncem l. 1911	74

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Dolu pri Ljubljani,

reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Posojila	65.740-—
Tekoči račun z zvezo	36.066-—
Inventar premični	253-56
Zaostale obresti posojil	466-28
Delež pri Zadrudni zvezi	1.000-—
Začasno posojilo	388-—
Gotovina 31. decembra 1911	1.736-50
Skupaj	105.650-34

Pasiva.	K
Deleži	184-—
Hranilne vloge s kapitalizo- vanimi obrestmi	103.321-35
Predplačane obresti posojil	443-30
Rezervni zaklad	1.080-58
Čisti dobiček	621-11
Skupaj	105.650-34

Denarni promet . . . . . K	
Stanje članov začetkom l. 1911	81
Pristopilo	13
Izstopilo	2
Stanje koncem l. 1911	92

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Zgornji Besnici,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Posojila	60.303-46
Tekoči račun z zvezo	25.975-—
Inventar premični	178-51
Zaostale obresti posojil	1.617-63
Delež pri Zadrudni zvezi	1.000-—
Delež pri Ljudski posojilnici	4-—
Delež pri „Unionu“	500-—
Gotovina 31. decembra 1911	3.285-13
Skupaj	92.863-73

Pasiva.	K
Deleži	114-—
Hranilne vloge s kapitalizo- vanimi obrestmi	86.462-89
Rezervni zaklad	5.296-72
Čisti dobiček	990-12
Skupaj	92.863-73

Denarni promet . . . . . K	
Stanje članov začetkom l. 1911	55
Pristopilo	4
Odpadlo	2
Stanje koncem l. 1911	57

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Cerkljei,

reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Posojila	1.136.811-73
Inventar premični	1.613-88
Inventar nepremični	64.136-50
Zaostale obresti posojil	59.224-74
Delež pri Zadrudni zvezi	1.000-—
Delnice pri „Unionu“	2.000-—
Naloženo v poštni hranilnici	433-43
Terjatev za seno	167-70
Stalna vloga	2.000-—
Gotovina 31. decembra 1911	14.317-93
Skupaj	1.281.705-91

Pasiva.	K
Deleži	1.356-—
Hranilne vloge s kapitalizo- vanimi obrestmi	784.730-37
Tekoči račun z zvezo	467.786-—
Predplačane obresti posojil	1.737-35
Rezervni zaklad	19.022-65
Čisti dobiček	7.073-54
Skupaj	1.281.705-91

Denarni promet . . . . . K	
Stanje članov začetkom l. 1911	663
Prirastlo	43
Odpadlo	28
Stanje koncem l. 1911	676

Bilanca
Posojilnice v Dobrépoljah,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Posojila	958.647-94
Tekoči račun	13.048-74
Inventar premični	697-48
Zaostale obresti posojil	31.503-08
Delež pri Zadrudni zvezi	1.000-—
Delež pri Ljudski posojilnici	4-—
Prehodni	536-59
Gotovina 31. decembra 1911	13.654-88
Skupaj	1.019.092-71

Pasiva.	K
Deleži	1.628-—
Hranilne vloge s kapitalizo- vanimi obrestmi	859.102-99
Tekoči račun z zvezo	129.252-—
Predplačane obresti posojil	1.530-43
Rezervni zaklad	25.000-—
Čisti dobiček	2.579-29
Skupaj	1.019.092-71

Denarni promet . . . . . K	
Stanje članov začetkom l. 1911	796
Pristopilo	19
Odpadlo	1
Stanje koncem l. 1911	814

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
na Vidmu,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Posojila	50.729-92
Inventar premični	300-—
Zaostale obresti posojil	122-79
Delež pri Zadrudni zvezi	1.000-—
Naloženi denar in nevzdig- nane obresti	1.323-73
Gotovina 31. decembra 1911	1.934-32
Skupaj	55.410-76

Pasiva.	K
Deleži	1.880-—
Hranilne vloge s kapitalizo- vanimi obrestmi	41.012-39
Tekoči račun z zvezo	9.606-—
Predplačane obresti posojil	356-60
Rezervni zaklad	2.417-84
Pristopnina	16-—
Čisti dobiček	121-93
Skupaj	55.410-76

Denarni promet . . . . . K	
Stanje članov začetkom l. 1911	192
Pristopilo	8
Odpadlo	12
Stanje koncem l. 1911	188

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Robu,
reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva:		K
Posojila		194.629:29
Inventar premični		88 69
Inventar nepremični		18.152:79
Zaostale obresti posojil		4.781:14
Delež pri Zadrudni zvezi		1.000—
Delež pri Unionu		500—
Stalna vloga		2.000—
Gotovina 31. decembra 1911		4.343:35
Skupaj		225.495:26
Pasiva:		K
Deleži		494—
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi		187.233:08
Tekoči račun z zvezo		24.144—
Predplačane obresti posojil		172:15
Prehodni		588:64
Rezervni zaklad		12.459:56
Čisti dobiček		403:83
Skupaj		225.495:26
Denarni promet	K	324.484:29
Stanje članov začetkom l. 1911		239
Prirastlo		8
Odpadlo		—
Stanje koncem l. 1911		247

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Sorici,
reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva:		K
Posojila		74.159:17
Tekoči račun z Zvezo		44.455—
Inventar premični		446:29
Zaostale obresti posojil		1.304:51
Delež pri Zadrudni zvezi		1.000—
Gotovina 31. decembra 1911		1.272:45
Skupaj		122.637:42
Pasiva:		K
Deleži		148—
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi		118.066:14
Predplačane obresti posojil		129:53
Rezervni zaklad		4.237:69
Čisti dobiček		56:06
Skupaj		122.637:42
Denarni promet	K	121.549:91
Stanje članov začetkom l. 1911		70
Prirastlo		4
Odpadlo		—
Stanje koncem l. 1911		74

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Škocijanu,
reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva:		K
Posojila		180.201:40
Inventar premični		1 000—
Inventar nepremični		540 96
Zaostale obresti posojil		4.646—
Delež pri Zadrudni zvezi		1.000—
Delež pri Unionu		500—
Delež pri Ljudski posojilnici		4—
Prehodni		1.000—
Gotovina 31. decembra 1911		8.107:68
Skupaj		197.000:04
Pasiva:		K
Deleži		1.426—
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi		97.149:16
Tekoči račun z zvezo		88.316—
Predplačane obresti posojil		495 93
Rezervni zaklad		9.569:41
Čisti dobiček		43:54
Skupaj		197.000:04
Denarni promet	K	179.773 18
Stanje članov začetkom l. 1911		728
Prirastlo		5
Odpadlo		20
Stanje koncem l. 1911		713

Bilanca
Kmečke hranilnice in posojilnice
v Rajhenburgu,
reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva:		K
Posojila		113.809:63
Inventar premični		263:37
Zaostale obresti posojil		535:93
Vrednost kolekov		5—
Delež pri Zadrudni zvezi		1.000—
Predplačane obresti Zadrud. zvezi za l. 1912		278:65
Tekoči račun s člani		58.248:73
Gotovina 31. decembra		3.380:73
Skupaj		177.522:04
Pasiva:		K
Deleži		1.420—
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi		143.439 27
Tekoči račun z Zvezo		30.003—
Predplačane obresti posojil		1.129:41
Rezervni zaklad z obrestmi		917:30
Čisti dobiček		613:06
Skupaj		177.522:04
Denarni promet	K	321.850:19
Stanje članov začetkom l. 1911		239
Prirastlo		48
Odpadlo		3
Stanje koncem l. 1911		284

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Boh. Srednji vasi,
reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva:		K
Posojila		360.270:60
Inventar premični		170—
Inventar nepremični		1.787:52
Zaostale obresti posojil		4.511:35
Delež pri Ljudski posojilnici v Ljubljani		4—
Vrednost kolekov		45:50
Delež pri Zadrudni zvezi		1.000—
Tekoči račun z Zvezo		240.871:06
Naložen denar		32.429 23
Prehodni		2.776:67
Delnica Uniona		1.000—
Gotovina 31. decembra 1911		6.579:81
Skupaj		651.446:24
Pasiva:		K
Deleži		884—
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi		636.441:45
Rezervni zaklad		12.455:94
Čisti dobiček		1.664:85
Skupaj		651.446:24
Denarni promet	K	879.923:19
Stanje članov začetkom l. 1911		423
Prirastlo		11
Odpadlo		3
Stanje koncem l. 1911		431

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Šturiji,
reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva:		K
Posojila		251.657:46
Inventar premični		1.518 12
Inventar nepremični		7.016:46
Zaostale obresti posojil		2.443 96
Delež pri Zadrudni zvezi		1.000—
Vloga		2 000—
Delež pri Ljudski posojilnici		4—
Rezerva naložena		12.943:67
Prehodni znesek		212:45
Gotovina 31. decembra 1911		4.732:22
Skupaj		283.528:24
Pasiva:		K
Deleži		394—
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi		233.371:31
Tekoči račun z zvezo		24.016—
Predplačane obresti posojil		513.88
Menica		12.000—
Rezervni zaklad		12.943 67
Čisti dobiček		289:38
Skupaj		283.528:24
Denarni promet	K	438.995:89
Stanje članov začetkom l. 1911		383
Prirastlo		18
Odpadlo		7
Stanje koncem l. 1911		394